ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,270 — Կ. ՊՈԼԻՍ, 1904 ՄԱՐՏ 3 — 16 — 28 ԶԻԼՀԻՃՃԷ, 1321 — 3 ՄԱՐՏ 1320 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

بوزانتیون
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه واداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولی
دائره مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ՄԱՔՍ Օ'ՐԷԼ ԵՒ ՃԷՔ ԻԼԻՆ

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ԵՒ ԻՐ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՐՔԵՐ ՈՒ ՎԱՐՔԵՐ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Դեռ այսօր Բարիզեան սալոններուն մէջ Ամերիկուհին մրցակից չունի և չատ ալ à la mode է։ Երիտասարդները զայն կ'փնտռեն իր զուարթութեան, մօքին և գեղոյն համար, մայրերը կ'խնդրեն իր տղոցներուն համար, և Նորատի կիներն ալ ակնածելով կ'րդկտեն։ Իր յաջողութեան բան մը չի պակսիր։

Բարեկ Ամերիկուհիին կ'պարտի այն հրապուրիչ պարը զոր տօնըն կ'անուանեն, և պարզապէս յաղթանակ մ'է։ Զամ վէճեր ո՞վ ըսած է թէ Լուոյ սքանչելի է՝ բայց պարողները չեն կրնար խօսիլ։ Պօռգօն ուրիշ է, թէ՛ կ'խօսուըաուին և թէ ֆլէրթ կ'ընեն և գեղանի ու սիրուն ամերիկուհիի մը հետ չատ հաճելի բան մ'է, քանի որ Ֆլէրթն ան կատարելագործած է։ Մարդս չի բաւեր որ galant (կնամեծար) երևայ, ազնուր, բայց տափակ և banal (հասարակ) խօսքեր ընելու մօտան անցած է, պէտք է espritով (Նրբամտութիւնով) զեղջազանցել առանց վայելչութեան սահմանները անցնելու և միշտ correct (պարկեշտ) մնալով։ Պօռգօնը չատ կ'յարմարի այս սիրուն խաղին։ Զոյլերիչ յամր պար մ'է որ թոյլ կուտայ զոյգը ուզածին պէս առաջնորդելու, ուղիղ գիծով, կլոր չրջանով, հոս հոն, պզտիկ անկիւնները և հազարումէկ պատեհ առիթներէն օգտուիլ հրապուրիչ tête-à-têteով խօսակցութիւնը ընելու։ Մեծ հաճոյք մ'ևս կ'զգայի երբ կ'տեսնէի այն սիրունիկ Ամերիկուհիները թէ ինչպէս «կ'ուլոպեն» պիւֆէին մէջ։ Ի՜նչ ախորժակով կ'առնէին պաղպաղակները, ի՜նչ հաճոյքով կ'խմէին շամբանեն և ի՜նչ որ հանդիպէր իրենց մինեծ ձեռքերուն տակ։ Ի՜նչ արհամարհական ակնարկներ կնետէին Ֆրանսուհի աղջկանց վրայ, որք հազիւ լը և նարինջի օչարակներ և չաքարով ջուր միայն կ'խմէին, միչտ աչքերնին չորս դին, տեսնելու համար թէ մայրիկը սրդողա՞ծ է արդեօք։

—Շանբանեա մ'ևս, օրիորդ։

—Yes, please. —Հատ մ'ալ սա կարկանդակներէն. —Yes, please. Երբ յաջորդ պարին առաջին մեղեդիները կ'սկսէր տեղ նուագախումբը, այն ատեն միայն պիւֆէէն կ'բաժնուէին։

Եւ ի՜նչ եռանդ, ի՜նչ տենդ պարի ժամանակ։ Վայրկեան մը հանգիստ չէին առներ և յոգնութիւն ալ չէին զգար։ Պարահանդէսին սկիզբն ինչ որ էին, նոյնն էին նաև առաւօտեան ժամը հինգին։ Է՜հ, Աստուած իմ, և ինչո՞ւ ասանկ չըլլան։ Պարն անմեղ զուարճութիւն մ'է, և աղջիկ մը ո՛չ չատ խաղցած ըլլալուն համար էրկին ալ հ'իուղեն վերջէն, ո՛չ ալ իբր աղջիկ չատ դարձած ըլլալուն իբրև կին ալ գէչ կ'դառնայ։ Միր աչակերտները թէ՛ դասարանին մէջ յայտնի կ'ըլլան և թէ զբօսանքի ժամանակ։ Տղու մը բարոյականը խաղի մէջ առած հաճոյքին հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունի, աղջկան մը բարոյականն ալ իր զուարթ և վառվռուն ընթացքէն յայտնի է։ Երբեք պիտի չմոռնամ նորատի Ամերիկուհի մը— 17—18 տարեկան աղջիկ մը— որ Լիվրբուլէ ի Նիւ Եորք չոգենաւուն սեղանին վրայ հրաչքներ գործեց։ Հաւատալս չէր գար աչքերուս։ Ան ի՜նչ ախորժակ, պարզապէս ogresse (ճիւաղ կին) մ'էր։ Կ'զօզայի որ չոգենաւուն բոլոր ուտելիքները կ'սպառեն։ Արդեօք չոգենաւային ընկերութիւնն այս վտանգը նախատեսա՞ծ էր։

Նախ՝ առաւօտուն ժամը 7ին իր սենեակը թէյ և կարագով հաց կ'առնէր։ Ժամը ութուկէսին կ'ճաչէր, ձուկ, երկու կողիկ, հաւկիթ, կանաչեղէնով միս, հըէբ և անուշեղէն, և առատ կարագ քսուած հացի չերտեր, նաև խորտիկներ։ Ժամը 11ին դաւաթ մը արգանակ կ'առնէր չոր պիսքոթներով։ Ժամը մէկին լէնչ կ'ընէր, ձուկ, հաւու զիստ, կաքաւ մը կամ կէս փասիան, պաղ միս, աղցան, փռան մէջ եփած գետնախնձոր, կարկանդակ, և երբեմն ալ նա'եւ պանիր։ Ժամը 5ին թէյ կ'առնէր, կարագ քսուած չատ մը հացի կտորներով։ Ժամը վեցին կ'ընթրէր, ապուր, տապակ, ձուկ, երեք չորս պնակ մսեղէն և ընդեղէն, կարկանդակ ևն., ևն.։ Ժամը տասնին, պառկելէ առաջ անօթուոյ կամ պնակ մը Welshrabbit (*) բերել կուտայ։ Ասոնք սեղանի վրայ կերածներն էին, իսկ վերը կամրջակին վրայ ամէն անգամ տեսնելուս բերանն հանգիստ չէր կենար, կամ անուշեղէն կ'ուտէր, կամ չօքօլա կամ ո՛ և է կարկանդակ։

Բայց վերջապէս իրաւունք ունէր, պէտք էր չոգենաւուն մէջ ժամանակն անցնել։ Կեանքը միօրինակ է և ժամանակն սպաննելու միջոցներ պէտք է հնարել։ Ամերիկացիք քսան և չորս ժամուան մէջ չոգենաւուն կտրելիք մղոններուն վրայ գրաւ կ'դնեն, և բօքեր կ'խաղան. լուրջ մարդերը կենաց այս միջնարարուածի մասացումը քունի մէջ կ'փնտռեն, իսկ նորատի Ամերիկուհիք կ'ուտեն։

Ամերիկացի աղջիկը չատ մը պատճառներու համար երիտասարդներու ընկերութիւնը կ'փնտռէ։

Նախ որ լաւ կրթութիւն առած է և էրիկ մարդոց խօսակցութեամբը կը չահագրգռուի։ Գիտէ հագուստի և կապուստի վրայ խօսիլ, Բարիզի վերջին մօտային մէկ փնտոյքը կրնայ նկարագրել, բայց կրնայ նաև Օքթավ Ֆէօյէի վերջին վէպին, կամ Հէրպէրթ Սբէնսըրի վերջին գործին վրայ ալ գաղափար տալ։ Էրիկ մարդոց ընկերութիւնը կ'փնտռէ, վասն զի ասով իր վրայ հիացողներուն թիւը կ'աւելնայ, և լաւ ամուսնութիւն մը կնքելու չանսըն աւելնալու պատճառ մ'է այս։ Որչափ որ թեթևամիտ կամ չոչորդ երևի մեզ, երբեք ապագան աչքէ չի փախցներ։ Ամուսնութեան վրայ մտածած ատեն ինքզինքին բնաւ չի հարցներ թէ «որո՞ւ գործին պիտի գամ», այլ «ո՞վ իմ գործիս պիտի գայ»։ Էրիկ մարդոց ընկերութիւնն իրեն համար ամենևին վտանգ մը չպատահաւր, քանի որ իր առաքինութիւն բանականութեան վրայ հիմնուած է։ Անանկ գիրքեր վիպական նաւակներու մէջ չի նետուիր, մինչև որ լաւ համոզուած չըլլայ թէ բարիին...և բարեաց (հարստութեան) պիտի տանի։ Իր նպատակն է հարստութիւն կամ տիտղոս մը։ Այս կէտն երբեք աչքէ չի փախցներ, նոյն իսկ ամէնէն գովելի վայրկեաններու մէջ։ Երկու համբոյր մէջտեղ, սիրողին պիտի հարցնէ. «Հարո՞ւստ ես»։ Եւ այս ալ կարծեմ երկու դգալ անուշեղէնի վրայ թափուած պղպեղ մը խաւարելի (ռէվէնտ) է։ Այս նորատի տեմոքրադիք աղջկանց միակ երազն է օր մը կոմսուհի, դքսուհի և մարքիզուհի ըլլալ։ Անթիւ են այն եւրոպական տոհմանչաններն որք կիներն ոսկեզօծուած կամ գրաւատունէն (Mont-de-piété) հանուած են չնորհիւ Ամերիկուհեաց տօլարներուն։ Անցեալ օր Սէն Ժէրմէն արուարձանին ամէնէն ազնուական սալոններէ միոյն մէջ Ֆիկարոյի խմբագիր մը հրաւիրելոց մէջէն ճիշտ 37 Ամերիկուհի համրեց և այն 37ն ալ ֆրանսական ազնուականութեան ամէնէն վաւերական անուններն կ'կրէին։ Եւ ամերիկեան մեծ ժողովրդականութեան այս աղջիկներն ո՛չ միայն սիրով Ֆրանսացի եղած են, այլ նաև ամէնէն պառաւ ազնուականուհիներէն ալ աւելի ազնուապետական եղած են։ Անգլ. ազնուականութիւնն ալ չատ Ամերիկուհիներ ունի և արդի քաղաքական ընկերակցութեանց ամէնէն հզօրն և ամէնէն Թօրի Դուքէսօֆ Մարլպօրօ (Քէրզոն) դաշնակցութիւնն Օրիորդ Լէթըրի հաստատած է, այն գեղանի Ամերիկուհին որ Լորտ Ռանտոլֆ Չըրչըլի կինն է այսօր։ Ի՜նչ ազնուական ասպետներ, մանաւանդ բախտախնդիր ասպետներ ամերիկեան հրապարակը չահագործած և Յովնաթանի աղջիկներէն գըրկաց ընդունուած են։ Գիտենք արդէն թէ Բրանցին—այն երևելի մարդասպանը—Նիւ Եորքի հարուստ պանքէրի մը աղջկան հետ կ'ֆլըրթակցէր, և կարելի է ալ յաջողցնէր ամուսնութիւնն եթէ խեղճ Մարի Ռէնեայի սենեկին մէջ մոռցած թևնոցներով ոստիկանութիւնն իր հետքը չգտնէր։ Ստակի համար ամուսնանալու այս տենչն որ Ամերիկացի աղջկան սրտին մէջ միչտ վառ է՝ չատ ցաւալի հետևանքներ ունի։

Ամերիկեան օրէնքը թոյլ կուտայ որ աղջիկ մը իր պապին կամ անոր տարեկից մէկուն հետ ամուսնանայ։ Միացեալ Նահանգաց մէջ սովորական բան մ'է 18—20 տարեկան աղջիկներ տեսնել որք 70նոց, 80նոց ծերերու հետ ամուսնացած են։

Իբր Ֆրանսացի ինծի չի վայլեր որ դըրացիիս քար նետեմ, վասն զի Ֆրանսա անանկ տեղ մ'է ուր պատչաճութեան ամուսնութիւնն ... մօտ է։ Բայց պարտիմ ըսել նաև որ տարբերութիւնը չատ մեծ է։ Ֆրանսայի մէջ ծնողքնե՛րն յանցաւոր են և ոչ թէ աղջիկները։ Ծնողքներն են որ կ'ուզեն իրենց աղջկանց ապահովել—ինչպէս որ սովոր են անուանել—կացութիւն մը, այն ինչ Ամերիկայի մէջ աղջիկն է որ էրիկը կ'ընտրէ, և հետևաբար ինքն է միակ պատասխանատուն այս սիրոյ դէմ գործուած ոճիրին։ Ամերիկուհին չունի Ֆրանսուհւոյն ունեցած պարզութիւնը, անմեղութիւնը, և գիտէ ինչ որ կ'սպասէ իրեն երբ եկեղեցիէն դուրս պիտի ելնէ, իսկ Ֆրանսուհին չի գիտեր։ Կ'պատահի որ չատ անգամ Ֆրանսայի մէջ աղջիկ մը վանքէն խոյսն կ'երթայ առանց իր հաւանութիւնն առնելու կամ կարծիքն հարցնելու։ Այս ալ պէտք է աւելցնել որ եթէ Ֆրանսացի ծնողքներ քսանամեայ աղջիկ մը կ'ստիպեն քառասուն տարեկան մարդու մը հետ ամուսնանալու, բայց ծերունիի մը հետ ամուսնացնելու գաղափարին աղէ կ'դողան։ Ամերիկուհին արդէն իր ծնողքէն չփացած ըլլալով՝ կը կարծէ թէ հարուստ ծեր մը աւելի հաւանականօրէն պիտի գոհացնէ իր քմայքները քան անկուտի երիտասարդ մը։ «Այո, կ'ըսէ ինքովի, երիտասարդ էրիկ մը չատ աղուոր բան է, բայց հայրս իմ կամքէս դատ ուրիշ կամք չունի։ Ես գեղեցիկ եմ, հարիւրաւոր մարդիկ ամէն օր կ'կրկնեն զայն, ազատ եմ, ուր որ կ'ուզեմ կ'երթամ, ուզածս կ'ընդունիմ, ուզածս չափ կ'վատնեմ, պէտք է որ բոլոր ասոնք երիտասարդ էրիկի մը փոխարէն կորսնցնեմ, որ տան փորձանքները գլուխս պիտի հանէ, զաւակներու հոգ պիտի ունենամ, միչտ պորտայի վրայ պիտի խօսի, խնայողութիւն պիտի քարոզէ, ցորենի և բամբակի գիները պիտի իմացնէ և քաղաքականութեան և ընտրութեանց խօսքերով ալ գլուխս պիտի ճամեցնէ։ Ո՛չ, ո՛չ, անանկ էրիկ մը կ'ուզեմ որու միակ մտածմունքն ըլլայ քմայքներս գոհացնել։» Թերևս մաքէն ալ ըսէ թէ «Ութսուննոց մարդէ մը չուտով օծիքս կը փրկեմ.» Այս տեսակ ամուսնութիւններն ամերիկեան կատակերգութեանց գլխաւոր նիւթն են։ Կին մը ծերի մը կամ հարուստ վաճառականի մը հետ կարգուած է։ Նախկին երիտասարդ սիրահարն որ ամուսնութեան ատեն հեռաւոր երկիր մը գացած էր՝ կ'վերադառնայ և զիրար կ'գտնեն։ Կ'գանգատի իր ընթացքին համար և կ'յիչեցնէ թէ սիրտը միչտ կ'բաբախէ իր սիրով։ Էրիկն իր գործերով զբաղած է և կինն ալ այն քաղցր յանդիմանութիւնները մտիկ կ'ընէ։ Վտանգը կ'սպառնայ, պայքար մը կ'մղուի ներսի դին սիրոյ և պարտաւորութեան մէջտեղ։ Պարտաւորութիւնը կը յաղթէ, իրաւ է, բայց ամերիկեան բարուց պատկերը ճչտօրէն կ'երևայ։ Ամերիկացի մը կ'պատմէ թէ օր մը կորաքամակ ծերունիի մը հետ կ'ճամբորդէր, որուն կ'ընկերանար հազիւ քսանամեայ կին մը հիանալի գեղեցկութեամբ։ Սոյն Ամերիկացին խոստովանեցաւ նաև որ այս կնոջ ընկերութեամբ հինգ օր ճամբորդելուն սիրահարուած էր։ Հետը խօսելու առիթ ունեցած չէր, բայց միտքը դրաւ միևնոյն պանդոկն իջնել ծանօթանալու համար։ Նորատի աղջկան և հաւուն անուններ հասկնալու համար սպասեց որ անոնք նախ իրենց անունն արձանագրել տան պանդոկին ատեանին մէջ։ Երևակայեցէք թէ ո՛րչափ զարմացաւ երբ կարդաց «Պարոն Բ... և ամուսինը»։ (Ամերիկայի մէջ Պ. և Տիկին չեն ըսեր, այլ Պարոն և ամուսինը։) Ահա պատմի մը զոր Ուաչինկթընի լրագիրներէն մէկուն մէջ կարդացի։ Բայց կատա՞կ է։ Ամուրի մը որ ամուսնանալ կ'ուզէր, քանի մը օր առաջ թերթի մը մէջ ծանուցում ընել կուտայ։ Տպագրական սխալմամբ իր տարիքը կ'փոխուի, փոխանակ 37 տարեկան ըսուելու, կ'ըլլայ 87։ Ասով հանդերձ, ամուրին 300 նամակէ աւելի կ'ստանայ, տասնըվեց տարեկան աղջիկներէ մինչև վաթսուն տարեկան կիներէ գրուած։ Ամենքն ալ այս կարծեցեալ ծերունոյն սէր և իր միացեալ օրերուն համար անձնուիրութիւն կ'խոստանային։ Ահա ուրիչ մ'ևս զոր զաւեչտական թերթէ մը քաղած եմ։ Հեղինակն ըսել կ'ուզէ թէ ամերիկացի մայրն այս տեսակ ամուսնութիւններն հաչտ աչօք կ'դիտէ։

Մայրը.—Ըսել է Մր. Ճօնսի հետ նչանուեցար, հա՛։ Մի՞նչ, կ'տեսնեմ որ խելք ունիս եղեր։ Այս տղան ո՛չ փարա ունի, ո՛չ կացութիւն։ Գիտեմ որ օր մը հարուստ պիտի ըլլայ, եթէ իր պապն իր հարստութեան մէկ մասը թողու...

Աղջիկը.—Բայց, մայրիկ, ես անոր պապուն հետ նչանուեցայ։

Մայրը.—(Ուրախութենէն այլայլած և.) Ապրի՛ս աղջիկս։ Եկուր պագնեմ քեզ, հրեչտակ մըն ես դուն։

Ինչ որ ալ ըլլայ, այս տեսակ ամուսնութիւնները—անպատշաճ միութիւններն ըսել կ'ուզեմ — բացառութիւն մը կ'կազմեն, բայց այս բացառութիւնն այնչափ ստէպ կ'պատահի որ անկարելի է լռելեայն անցնիլ։

Նորատի ամերիկուհին չատ վարպետ է իր երիտասարդութեան և իր առաքինութեան պզտիկ դրամագլուխն արժէքաւոր ընելու մասին։ Իր երազն իրագործելու համար փնտռէ սիրոյ թնդանօթաձգութեան բոլոր հնարքներն գործածել, և երբ կ'տեսնէ որ իր սիրոյն առարկան անհնազանդ կ'գտնուի, կ'սկսի ռումբերն արձակել։ Ալֆրէտ Ասօլան կ'պատմէ թէ ի՜նչ կերպով Ամերիկուհի մը յաջողեցաւ երիտասարդ լորտի մը հետ ամուսնանալ որ չէր գիտեր թէ Ամերիկայի չատ մը Նահանգներուն մէջ եթէ մէկը գիչեր մը սենեակը պառկի, օրէնքով էրիկը կ'ճանչցուի։ Աղջիկը լորտը ճաչի հրաւիրեց իր սենեկին մէջ։ Ամերիկայի մէկ քանի մասերուն մէջ աս սովորութիւն եղած է և բանբասանքի առիթ չի տար։ Լորտն ընդունեց, եկաւ, կերաւ և քիչ մը չափազանց խմելուն, աղջկան սենեկին մէջ քունը տարաւ։ Առաւօտուն կանուխ դուռը զարնուեցաւ, օրիորդը լալով հերարձակ նիգը քաչեց, դուռը բացաւ և երեցին առջև վազեց, որ ծնողքին և երկու վկաներուն հետ եկած էին։ Ասոնք ամէնքը դատաւորութեան մասնակից էին։ Երիտասարդ Լորտն ի զուր բողոքեց իր անմեղութեան համար, առօք փառօք կարգեցին, և մեկնելու համար կինն հրամանին չտուաւ մինչև որ 500,000 ֆր. չհամրեց։ Ահա՛ այս տեսակ ուրիչ պատմութիւն մ'ևս զոր Ամերիկայի մէջ պատմեցին։ Այս ալ Ալֆրէտ Ասօլանի պատմածին չափ վաւերական է, բայց իրողութիւնը սա է որ այս տեսակ անեկդոտները միայն Ամերիկայի մէջ կը պատմուին, և ասանկ բաներ ալ միայն հոն կրնան պատահիլ։ Երկու տեսակ ճշմարտութիւն կայ, ճշմարիտ ճշմարտութիւնն և անճշմարտութիւնը, որ կրնայ ճշմարիտ ըլլալ, կամ այլապէս խօսելով, կայ ճշմարիտը կամ ճշմարտանմանը։ Ահա՛ իրողութիւնն ինչպէս որ պատմեց զաւեչտասէր մը. —

Թարգ. Գ. ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

(*).—Այս բառը ծօծօր չի նչանակեր, այլ անգլիական երկու բառերու աղաւաղումն է, — rare bit, այսինքն համադամ կտորներ։

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Առածի կարգ անցած է թէ ծաղրածուներն հաճելի չեն։ Բայց երբ Կեսարիոյ Առաջնորդն յաջողապէս ի գլուխ կ'հանէ Ս. Կարապետի Կրթարանին ու Ժառանգաւորաց Վարժարանին չինութիւնը, բնական չէ՞ հարցնել թէ ինչո՛ւ Նիկոմիդիա իր ազգային վարժարանի չէնքը չունենայ վերջապէս։ Տարիներէ ի վեր աչքի կ'զարնէ այս պակասը։ Թեմականները չատ հեղ խնդիր ըրին զայն։ Մայրաքաղաքին մօտիկ անանկ կարևոր ու բարեկեցիկ Վիճակի մը կեդրոնը դպրոց ըսուելիք յարկ մը չունի։ Հին, տձև, խարխուլ, անապահով չէնքի մը մէջ 6—700 տղայք առմէն ձմեռ ձիւնին պատճառաւ և ամէն ամառ հովին ու անձրևին երեսէն վտանգի ներքև են։ Այս ալ պզտիկ պատճառ մը չէ որ Նիկոմիդիացի տղայք այնքան մեծ թիւով կ'յաճախեն Բողոքականներուն քով։ Առաջնորդն ա՛լ աւելի հին, ա՛լ աւելի փորձառու է իր Վիճակին մէջ, քան Տ. Տրդատ Սրբազան՝ ի Կեսարիա։ Իբրև չէնք չինող, Նիկոմիդիոյ Ստեփաննոս Արք.ն ա՛լ աւելի հաստատուն համբաւ մ'ունեցած է։ Բայց երբ գեղ տեղուանք բաղնիք և ջաղացք իրարու ետևէ կ'չարէ, ինչո՞ւ անփոյթ կենայ բուն իսկ գաւառագլխին դպրոցի չէնքէ զուրկ վիճակին։ Փորձը ցոյց տուած է թէ միջոցները չեն պակսիր իրեն երբ միայն կամքն ունենայ։ Բայց կ'ըսեն թէ քէն ըրած է Նիկոմիդացիներուն։ Ստո՞յգ է։ Եթէ ստոյգ է, բոլոր քէններուն մէջ զոր եկեղեցական մը կարող է զգալ իր թեմականներուն դէմ՝ ասիկա դուցէ ամէնէն անարդարանալին ըլլայ։ Ինչ և իցէ, Նիկոմիդիացիներուն պարտքն է բոլորուիլ իրենց Առաջնորդին չուրջը, և ժամ առաջ չնորհքով դպրոց մը չինել։

ԵՍ ԻՆՔՍ

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

ԳՐԵՑ ՊՐՕՖ. ԿՌԱՍԷ.
ԲԱՐԻԶ. 1903. ՖԷԼԻՔՍ ԱԼԳԱՆ Բ. ՏՊ.

Դ.

Բոլորովին հակագիտական է ընդունիլ մեր այժմու ունեցած բարիին և չարին իմաստին համար նախնական ծագում մը, այսինքն նկատել այդ իմաստն իբրև բացարձակ ճշմարտութիւն մը կենսական նոր պայմաններու մէջ։ Մեր բարոյականը, այդ անուններն արժանանալ չարունակելու համար, պէ՛տք է որ պատչաճեցուի ա՛յն պայմաններուն և պարագաներուն որոնց մէջ կ'յարատևէ մեր մարդկային տեսակը։ Չափազանցուած յարգանք մը պիտի ըլլար մեր նախնիներուն տրամադրած օրէնքներն անխտիր, հակառակ ամէն բանի, պահպանելու մեր ջանքը. այդ օրէնքները թերևս վնասակար պիտի ըլլան մեր ապագայ սերունդներուն որոնք, սակայն, իրենց նիրքին գիտակցութեան մէջ, ժառանգական յարգանք մը պիտի տածեն անոնց մասին։

Բայց եթէ բոլոր այս մեր հաստատումները ճշմարիտ են, բարոյականին ուսումնասիրութիւնն ալ կենսաբանութեան սահմանին մէջ դրուած կ'ըլլայ։ Ուստի եւ Մ. Կռասէ մեզ պիտի յայտնէ թէ մեր գիտողութիւնները սխալ են, թէ մարդկային մտքին անկախութիւնը ցնորք մը չէ՛, մարդն անկախ է, և թէ երբ կենդանիներէն կ'հեռացնենք մարդը, սխալ, աներաշխաւորելի քայլ մ'առած կ'ըլլանք միայն։ Բարոյականը, կ'ըսէ Մ. Կռասէ, մարդուն ինքնայատուկ է. «Կենդանիին ամէնէն խելացի արարքներուն մէջ, միչտ ինքնաչարժ մեքենականութիւն մը կայ, ո՛չ մէկ բան կ'տեսնուի հոն որ նմանի պատասխանատու մարդուն անկախ՝ ինքնախոհական և ուղուած արարքին։» (էջ 27)։

Պէտք է որ մարդ բացորոշ կողմնակալութիւն մ'ունեցած ըլլայ ուրանալու համար մարդուն իմացականութեան հետ բաղդատելի իմացականութեան մը գոյութիւնը կենդանիներուն քով, ո՛չ իբրև զարգացում, այլ իբրև բնութիւն։ Կարդացէք Ռոմանի գիրքը՝ կենդանիներուն իմացականութեան վրայ գրուած. այն իրողութիւնները զորս յառաջ կ'բերէ հոն, պիտի համոզեն ձեզ։ Չկա՛յ միջին ճամբայ մը, եթէ մարդն անկախ է, կենդանին ալ անկախ է, եթէ կենդանին անկախ չէ, մարդն ալ նմանապէս անկախ չէ։

Կենդանիներն ունի՞ն բարոյական մը։ Անտարակոյս մարդուն բարոյականին նման բարոյական մը չէ՛ որ ունին։ Ինչ որ բարի է մարդուն համար, կրնայ չար ըլլալ ջըրչուներուն կամ մրջիւնին համար. բայց կը մտածեմ թէ ջրչուններն և մրջիւնները, մարդուն պէս յառաջ բերուած ըլլալով բնական զատընտրութեան ենթարկուած նախնիներէ, պէտք է որ անոնցմէ պահած ըլլա՛ն, մարդուն պէս, ժառանգական հակումներ իրենց ուղեղին մէջ. և այս ժառանգական հակումներն են որ կ'պարտին կոչուիլ բարոյական գիտակցութիւնը ջըրչուններուն և մրջիւններուն։ Չգիտեմ թէ իրենց բարոյական գիտակցութիւնը զիրենք կ'խայթէ՞, կամ թէ կատարելապէս պատչաճեցուա՞ծ է իրենց արդի սեփական կեանքին, բայց, արդիւնքներէն դատելով, պիտի պարտաւորէինք նախանձիլ, օրինակի համար մեղուներուն որոց կազմած ընկերութիւնները պիտի ամօթահարէին մեր մարդկային ընկերութիւնը։ Մեղուները, երկար ժամանակներէ ի վեր, կ'ապրին միևնոյն անփոփոխելի պայմաններուն մէջ. իրենց ընկերական առողջապահութիւնը պէտք է որ միևնոյնը եղած ըլլայ անթիւ դարերէ ի վեր և հաւանական է թէ իրենց բարոյական գիտակցութիւնն համաձայնակ է անոր։ Ուստի և ինչ հիանալի օրինակներ անձնուրացութեան՝ անձնուիրումի փեթակին ապագայ սերունդներուն համար։

Այժմ ահա՛ Մ. Կռասէի հետևութիւնը.—«Իրական և գիտական (?) միտքերն հետևեալ կերպով միայն կ'պարտին խորհրդածել։ Փորձառութիւնը ցոյց կուտայ մեզ և մեր նմաններուն քով բարիին, պարտականութեան, անձնիշխանութեան գաղափարներուն գոյութիւնը։ Կենսաբանութիւնն անկարող է ուսումնասիրելու այդ գաղափարները, որովհետև ան միայն ամբողջ ողջ էակներուն հասարակաց օրէնքներ կ'ուսումնասիրէ և կենդանիներուն ու տունկերուն քով բարոյականի նմանող ո՛չ մէկ բան կ'գտնէ (?)։ Կենսաբանութիւնն ո՛չ բարոյական է, ո՛չ անբարոյական։ Բարոյական նիւթ չունի ան (amoral)... Ուրեմն կենսաբանութիւնն անկարող է ամէն բան ուսումնասիրելու. ուրեմն ո՛րքան ալ ընդարձակ ըլլայ իր սահմանը, կայ բան մը որ կ'խուսափի իրմէ։ Այդ բանը պէ՛տք է որ ուրիչ գիտութեան մը առարկան ըլլայ, որոշ և անջատուած կենսաբանութենէն, անվերածելի կենսաբանութեան։ Այդ գիտութիւնն հոգեբանութիւնն է։»

Աւելորդ է հետևիլ քայլ առ քայլ Մ. Կռասէի՝ ուսումնասիրութեան մէջ այն կարծեցեալ սահմաններուն որք կենսաբանութիւնը կ'անջատեն այնքան հոգեբանութենէն որքան ընկերաբանութենէն։ Իր ապացուցումի մէթոդը կ'կայանայ զանազան հեղինակներէ փոխ առնուած հատուածներու կուտակումի մը մէջ. այդ հեղինակներէն ոմանք նպաստաւոր, ոմանք հակառակ են իր պաչտպանած դատին. բնականաբար կ'ընտրէ առաջիններուն հետևութիւնները, բայց ոչինչ կ'արգիլէ ընթերցողին՝ հակառակն հաստատելու, որովհետև Մ. Կռասէի մէջ բերած հատուածները կարծիքներ կ'ամփոփեն և ո՛չ թէ փաստեր։ Ասկէ զատ, իր գրքին գլուխներուն ամբողջութիւնը կրնայ երկու հաստատումներու վերածուիլ.—1. Մարդն անկախ է. 2. Մարդուն և կենդանիներուն մէջ իսկական տարբերութիւններ կան։

Կենսաբանները պիտի պատասխանեն ասոր դէմ թէ մարդուն և կենդանիներուն միջև եղած տարբերութիւններն իսկական չեն, և կ'կայանան, մանաւանդ, ու-

---

ՓՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԼՕՐՏ ԼԻԹԹԸՆ (26)

ՊՈՄՊԷՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

ՎԷՊ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Բ.—ԽՈՆԱՐՀՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՒՄԸ

Արտաքնապէս նոյնպէս փոքրիկներուն, որք կ'չրջապատէին զինք, գոհունակութեան խորունկ հառաչ մ'արձակեց և ակնարկը ճառագայթեց մեծ և սուրբ եռանդով մը։ Ինքզինքը կ'ուզէր նմանցնել այս տղոց, Աստուծոյ արքայութիւնը մտնելու համար։

Գ.—ՍԻՐՆ ԻՐ ՃԱՄԲԱՆ Կ'ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ

Օրերը բանաստեղծութեամբ և երազանքով հիւսուած են էակներու սիրոյն մէջ երբ ա՛ և է արդելք չի գտնուիր իրենց ըղձանքներուն միջև։ Կեանքի ընթացքը խաղաղ կ'ըլլայ և իրենց սէրն անկեղծ ու անձնուէր։ Իոնա Կլաւքոսէն չէր պահեր որ կ'համակրէր իրեն։ Եւ իրենց բոլոր խօսակցութիւնները սիրով և մաքուր փառասիրութիւններով կազմուած էին։ Իրենց ապագայի յոյսերը կը ցոլանային իրենց ներկայ երջանկութեան մէջ, ինչպէս երկինքը կ'ցոլանայ զարնանային ջուրերուն մէջ։ Ժամանակին գեղեցն իջան, լի վստահութեամբ, և իրենց ճակատագիրն հիւսեցին հիանալի տեսիլքներով, և հաճոյք զգալով յաջորդ օրուան զրկելէ այս օրուան լուսաճաճանչ ալիքները։ Իրենց ամուսնութիւնն յաջորդ ամսուան որոչուած ըլլալով, Կլաւքոսի տան սենեակն արդէն զարդարուած էր ծաղիկներով։ Կլաւքոս իր սիրականէն չէր բաժնուեր այլ եւս և իր զուարճասէր ընկերներուն համար գոյութիւն չունէր։ Առտուն, տաքութեան ատեն, իրենց ժամանակն հեչտալի կերպով կ'անցընէին եռանդութեամբ։ Իրիկունը, Նիտիայի հետ բազմամբոխ տեղերէ խուսափելով, կը խոյանային նաւակներու վրայ, չողչողուն ջուրերու վրայ սրանալով, կամ թէ բնութեան գրկին մէջ, բոլորովին ազատ, կը վազէին կանանչազարդ մարգագետիններու վրայ և դրասանգուած տերևներով այգիներու մէջ, որք մինչև Վէզուվի ստորոտը կ'երկարէին։ Լսեցին որ Արբակէս տակաւին անկողինն էր, դժուարաւ ինքզինք գտնելով իր կրած հարուածէն։ Աւուրքեան ժամերն Իոնայի բնակարանին մէջ կ'սահէին յուչիկ ու երջանիկ։ Նիտիա իրենց հետ էր, և գրեթէ միչտ կ'ընկերանար անոնց երեկոյեան պտոյտներուն։ Ո՛չ մին ոչ միւսը մտքէ չէին անցըներ այն տանջանքը զոր իրենց սէրը կ'պատճառէր խեղճ կոյրին։ Անոր փոփոխակի ցոյց տըրուած ուժգնութիւնն ու մեղմութիւնը, փափկութեան և վայրագութեան, մանկական քմահաճոյքի և կնոջական վերապահումի այս տարօրինակ խառնուրդն հաճոյ կ'թուէին իրենց։ Երկու սիրականներն այնքան մեծ դժբախտութեան մը ենթարկուած և այնքան զգայուն հոգիով մը օժտուած այս աղջկան համար ցոյց կուտային այն կարեկցութիւնը զոր մարդ ունի վտիտ տղու մը համար, որուն հանդէպ, նոյն իսկ իր ազէկութեան համար, քաջութիւն չունի իր հեղինակութիւնն զգալի ընելու։ Նիտիա օգտուեցաւ այս առանձնաչնորհէն և չուզեց դուրս ելնել իրեն իբր առաջնորդ ծառայող ստրուկին հետ։ Իր գաւազանը բաւական ըլլալով զինք առաջնորդելու, առանձին պիտի երթար, ինչպէս երբեմն, մինչ ո՛չ մէկ էակ կ'պաչտպանէր զինք բազմամարդ փողոցներուն մէջ։ Ճարտարութիւնն որով կ'անցնէր ամբոխին մէջէն, զարմանալի էր։ Իր ճամբան կ'քալէր քաղքին ոլորապտոյտ ճամբաներէն, առանց մոլորելու, և կ'երթար Կլաւքոսի պարտէզն որուն ծաղիկներն իր խարխափող ձեռքերով խընամելէն այնքան հաճոյք կ'զգար և կը փայփայէր զանոնք իր փոքրիկ ձեռուն մատներով։ Այս ծաղիկներն իրեն կ'դարձնէին իր սէրը, և անցած ատենը կ'ողջունէին զայն իրենց բաժակներով զոր դէպ ի նա երկարած էին։ Նիտիա չէր տեսներ զանոնք, բայց անոնց գոյութիւնը և գեղեցկութիւնը կ'գուչակէր բնազդմամբ, և յետոյ անոնց թափանցիկ բոյրերը կ'գինովցնէին զինք։ Երբեմն, իր քայլերը մինչև Կլաւքոսի սենեակն ուղղելով, կը փորձէր խօսակցութիւն բանալ անոր հետ, բայց չուտով կ'հեռանար մահացելով հոգիով, վասն զի երիտասարդը խօսակցութեան ամէն նիւթ Իոնայի վրայ կ'դարձնէր։ Երբ չատ տառապէր, կ'ցաւէր մատուցած ծառայութեանը վրայ, ինքնիրեն ըսելով որ եթէ Իոնա մեռնէր, Կլաւքոս այլ եւս պիտի չսիրէր զայն։ Եւ մթին ու չարչարող մտածումներ կ'պաչարէին իր միտքը։ Ուրիչի մը համար Կլաւքոսի զգացած սէրն իր սիրտը կ'ծակէր։ Նախ չհաչտեցաւ միայն։ Յետոյ իրեն անանկ եկաւ որ մեծ փլուզում մը տեղի ունեցած էր իր էութեան մէջ, պարապութիւն և յուսախաբութիւն միայն թողլով հոն։

Վերջապէս նախանձը ծնաւ և աճեցաւ իր անհեթեթ կատաղութեան մէջ զայրագին։ Նիտիայի սիրտը կանխահաս կերպով կարծրացած էր իր մանկութեան թչուառութենէն և ցփութեան վայրագ տեսարաններէն որոց ներկայ գտնուած էր։ Այս վտանգաւոր օրինակը, առանց աղտոտելու զինք, հասունցուցած էր իր կիրքերը, թէև Պուրպայի չուայտութիւններն և Աֆրիկեցիին կոչունքները զզուանք և սարսափ միայն կրնային պատճառել իրեն, բայց յոռի սերմ մը ցանուած էր իր սրտին մէջ և այդ սերմը պիտի ուռճանար։ Կլաւքոսի բացակայութեան միջոցին Նիտիա զգացած էր թէ ո՛րքան կ'սիրէր զայն։ Սպառած էր միայնութեան բոլոր վիչտերը։ Աղջիկ մ'էր զոր վիչտը կին ըրած էր։ Կլաւքոս, անոր հետ խօսելով, իր կուրծքին վրայ կ'սեղմէր զայն, վարդերու պէս անուչ այտերը կ'համբուրէր կամ ձեռքն անոր դողդոջուն մէջքին չուրջը կ'պլորէր, աղջնակի մը, փոքրիկ քրոջ մը պէս վարուելով անոր հետ։ Բայց ամէն անգամ Նիտիա տեղեկանալով նուաղում կ'զգար, սարսռալով այն յեղաչրջումէն որ կ'կատարուէր իր մէջ։ Այս զգացումները, զոր այնքան անմեղութեամբ ամփոփած էր, բուն սէրն էին և ամէնէն հզօր ու ամէնէն եռանդնաբորբ սէրն որ գոյութիւն ունեցած ըլլայ երբեք։ Նիտիա կ'սիրէր զայն, օ՛հ, այո՛, և իր բովանդակ խրթացուն հոգիովը։ Կլաւքոսի ձեռքով ազատուիլ անխիղճ մարդոց ձեռքէն, ապաւէն մը գտնել անոր յարկին տակ ուր կրնար միևնոյն օդը չնչել, և յանկարծ իմանալ, մինչ իր զգացումները կ'փթթէին ամենայն հզօրութեամբ և եռանդով, յանկարծ իմանալ որ անիկա ուրիչ մը կ'սիրէր, տեղի տալ այդ ուրիչին, ինք, ստրուկի մը պէս, իր ոսոխուհին սիրոյն բանբերն ըլլալ, յանկարծ հասկնալ թէ գործիք մ'էր, հիւլէ մ'էր սիրեցեալ էակին կեանքին մէջ, ասիկա այնչափ վիճակ մը չէ՞ր որ աշխարհի ամէնէն անուշ էակը կատաղի դարձնէր։ Պէ՞տք է ուրեմն զարմանալ երբ տարաբախտ աղջկան խանդավառ ու վայրի սրտին մէջ այս բոլոր տարրերը պայքարին իրարու հետ։ Ցաւթական սէրը կ'տիրապետէր հակառակ ամէն բանի, բուռն և անհուն կիրք մ'ըլլալով։ Նիտիա կ'վախնար որ Կլաւքոս կ'գուչակէր իր սէրը։ Այս անտարբերութիւնն արհամարհանքի նչան մը չէ՞ր։ Եւ յետոյ, կրնա՞ր խորհիլ որ այնքան յաւակնութիւն ունենար։ Իոնայի համար իր զգացումները ժամէ ժամ կը փոխուէին։ Կ'սիրէր զայն, վասն զի անիկա կ'սիրուէր Կլաւքոսէն։ Բայց միևնոյն պատճառը զայն ատել կուտար իրեն։

EDWARD BULVER, LORD LYTION.
(The last days of Pompeii.)

(Շար.) Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ.

ղեղային զարգացումին անհաւասարութեան մէջ։ Բայց ինչ հասարակաց բան մը ունին իրարու հետ ուղեղին նիւթական զարգացումն և այն մասնայատուկ բանն որ կ'վարէ մեր գործունէութիւնը։ «Միայն անձեռնհաս մարդիկ, կ'ըսէ Մ. Ֆուլյէ, կրնան հաւատալ թէ բութ (brut) հիւլէներ, կերպով մը հաստատուած, ջաղացքի մը մասերուն պէս, պիտի կարենան համիլ մտածումին գործունէութեան։» Ուրեմն (ա'յս է Մ. Կաստէի խորհրդածութեան եզրակը), մարդուն մէջ նիւթէն տարբեր բան մը կայ։ Մոնբէլիէի Բրոֆէսէօրը երկար չի խօսիր այս նիւթի մասին, բայց հարկ է որ անգամ մ'ալ զանք այդ խնդրին, մէկ կողմ թողլով ֆենոմենոլոգիական տեսութիւնները։ Արդարեւ այս նիւթ և մտածում բառերուն վրայ է որ կը վիճաբանին մարդիկ անվերջ կերպով։ Թերեւս անօգուտ չէ հարցնել անգամ մը ինքզինքի թէ աղէկ գիտե՞ն ինչ որ կ'ըսեն երբ կ'գործածեն այդ երկու բառերը։ Փորձառական գիտութիւնները չատ յառաջդիմութիւն ըրին այդ բառերն առաջին անգամ գործածուելէն ի վեր և չատ կը վախնամ թէ յօժարակամ չարունակեն տալ նիւթ բառին՝ Արիստոտէլի ժամանակին տրուած նշանակութեան նման նշանակութիւն մը։

«Ձեր սիսթէմը, կ'ըսեն նիւթապաշտներուն (*), ձեզ կ'հարկադրէ հաստատելու թէ նիւթն է որ կ'պարտի արտադրել մտածումը. գիտական հետազօտութիւնը մեզ կ'հարկադրէ հաստատելու թէ նիւթն անկարող է արտադրելու մտածումը։ Գիտենք արդարեւ թէ ի՞նչ է մտածումը, ներքին հետազօտութիւնը՝ մեզ կ'տեղեկացնէ առաջին կէտին մասին և գիտական հետազօտութիւնը՝ երկրորդին մասին։ Նիւթը մեզ կ'երեւայ տարածուած, կչռելի, բաժանելի, կրնանք զայն չափել և ան տեղափոխուած է ժամանակին և միջոցին մէջ։ Մտածումն ո'չ կչռելի է, ո'չ տարածուած, ո'չ բաժանելի, չարժում և չափ ի բաց վանուած են իրմէն։ Որո՞նք պիտի ըլլային մտածումի մը տարածութիւնները, կամեցողութեան մը մեքենական ուժը, տենչի մը ուղիղ կողմը։ Դժուար պիտի ըլլար մանրամասնօրէն ընդարձակել մտածումին և նիւթին բացարձակապէս անվերածելի յատկանիշները, ա'յնպէս որպէս հետազօտութիւնը կ'հայթայթէ զանոնք մեր աչքին տակ։ Պիտի գոհանամ միայն հետեւցնել. մտածումին և նիւթին միջեւ տարբերութիւնը կ'ներկայանայ հակադրութեան ձեւին տակ։ Ցանոնն հաստատումի մը զոր ձրիօրէն կ'ենթադրէք ապացուցուած ըլլալ, դուք կ'ըսէք թէ նիւթը պէտք է որ պարունակէ իր մէջ մտածումին տարրերը։ Ցանոնն հետազօտութեան և բանականութեան, կ'պատասխանեմ ես ալ թէ նիւթը չի կրնար պարունակել իր մէջ ինչ որ ժխտումն է իրեն։ Ա'րդ, մտածումը մեզ կ'երեւայ իբրեւ ժխտումը նիւթին. ուրեմն նիւթը չի կրնար պարունակել իր մէջ մտածումին տարրերը։»

Գիտե՞նք, կ'ըսէ հեղինակը, ինչ որ է նիւթը։ Աւա՜ղ, չա'տ կ'վախնամ թէ չենք գիտեր երբեք զայն։ Պաւէլ՝ նախապէս յիշուած խօսքը վերստին առնելով, «բացատրութիւնները միայն բաղդատութիւններ են» կ'հարցնեմ ինքզինքս թէ ի՞նչ բանի հետ կրնայինք բաղդատել նիւթը զայն բացատրելու և սահմանելու համար։ Մարդկային լեզուն կ'խօսի նիւթականի մը և աննիւթականի մը վրայ. այս երկու բառերը չարունակ իրարու կ'հակադրէ և չի կրնար անոնց վերջին սահման մը տալ, կամ լաւ եւս այդ երկուքին մին կրնայ սահմանել միայն բաղդատելով միւսին հետ, հակադրելով զայն միւսին դէմ։ Անոնց համար որք կ'հաստատեն թէ աշխարհը միմիայն նիւթէ կ'բաղկանայ, ի՞նչ պիտի ըլլար աննիւթականը, մարդկային պարզ մտածմանք մը որ չատ մը ուրիշ մարդկային յղացումներու պէս, ոչինչ կը ներկայացնէ։ Եթէ արդարեւ հաստատէին կոչել նիւթ ամէն ինչ որ կայ, աննիւթականը, հետեւապէս, պիտի ըլլար ինչ որ չկայ։

Զուարճաբանութիւն մը կ'թուի ըլլալ այս. արդարեւ, նիւթ բառն օգտակար կիրարկում մ'ունի մի միայն ա'յն ատեն երբ կ'ընդունին թէ աշխարհին մէջ նիւթէն զատ ուրիշ բան ալ կայ։ Ահա՛ ինչ որ կ'ընեն չատ մը փիլիսոփաներ, վիթալիսթներ. օրինակի համար, կ'մտածեն թէ աշխարհի մէջ երկու տարբեր իսկութիւններով օժտուած տարրեր կան, նիւթն և աննիւթը, տարրեր որք իրարմէ նուազ գոյութիւն չէ որ ունին, բայց որք էապէս կ'տարբերին։ Եւ կ'ընդունին թէ աննիւթականը կրնայ ազդել նիւթին վրայ. mens agitat molem!

Պիտի ուզէի ցոյց տալ թէ նիւթ բառին իմաստը փոխուած է այն ժամանակէն ի վեր ուր սկսան գործածել զայն, և ցոյց տալ նաեւ թէ աննիւթականն յետս ընկրկած է իր առումէն։ Հինները նիւթական կ'նկատէին կչռելի մարմինները. կ'հաւատային թէ օդը չէր կչռեր և կ'հիանային ծառերուն տերեւները չարժող հովին վրայ, իբրեւ աստուածային չունչի մը վրայ։ Ամէն պարագայի մէջ, օդն աւելի նուրբ բան մ'էր որ կրնար աւելի կոչտ նիւթի մը վրայ ազդել։ Ողջ ճակները, կոչտ նիւթէ բաղկացած, ինքնածին չարժումներով օժտուած կ'թուէին. բնականաբար, ընտանի երեւոյթներու հետ դիւրին բաղդատութեամբ մը, խորհեցան թէ այդ չարժումներուն պատճառը կ'կայանար աւելի նուրբ զօրութեան մը մէջ որ կ'չարժէր մարմինները, ինչպէս հովը կ'չարժէ տերեւները։ Լատիներէն animus և anima բառերն ա'յնքան չատ կ'նմանին anémos բառին որ ա'լ չենք կրնար տարակուսիլ թէ այդպիսի բաղդատութիւն մը եղած չէ։ Այսօր ալ, չունչ՝ ոգի բառը, պատկերալից ոճին մէջ, գործածուած է յաճախ նմանօրինակ իմաստով մը։

Ժամանակ անցնելով, բնագէտներն ապացուցին թէ օդն ալ կչռելի մարմին մ'է. այլ և կարելի չէր ուրեմն հոգին հովին հետ բաղդատել, բայց որովհետեւ տակաւին չէին կրնար, նոյն ինքն մարմնին մէջ, գտնել իր չարժումին պատճառները, պահեցին, առանց չատ ճշտելու, նախկին բացատրութիւնը։ Այսպէս ուրեմն մեր մէջ կար նուրբ բան մը որ կարողութիւնն ունէր մարմինը չարժել տալու։ Այդ աւելի նուրբ բանը, զոր նախկին ժամանակներու մէջ հովին նմանցուցած էին, այլ եւս ո՛չ մէկ ծանօթ բանի հետ կը բաղդատէին, և ասիկա վնասակար՝ աննպաստ էր գիտական տեսակէտով, բայց հոգի բառ մ'ունէին, ներկայացնելու համար այդ նուրբ և խորհրդական բանը, և երբ բառ մ'ունին, կ'գոհանան անկէ լոյնօրէն։

Միայն հովը չկար որուն բնութիւնն անծանօթ ըլլար հիներուն. չէին գիտեր նաեւ չատ մը երեւոյթներու յաջորդականութիւնները զորս այսօր կ'ըմբռնենք, և զորս կ'բացատրէին միջամտութեամբն աստուածներուն որոց մէջ կ'անձնաւորէին բնութեան ուժերը, և այսպէս մարդկային լեզուին մէջ ստեղծուեցան երկու բառեր՝ նիւթական և աննիւթական, երկրորդը ներկայացնելով իրապէս երեւակայուած ենթադրական պատճառներու (principe) ամբողջութիւն մը բացատրելու համար այն երեւոյթները զորս չէին հասկնար։ Անկէ ի վեր գիտութեան յառաջդիմութիւնները թոյլատրեցին մարդուն ըմբռնելու այդ երեւոյթներուն մեծագոյն մասը, բայց բառեր հնարուած էին զանոնք բացատրելու համար. այդ բառերը պահուեցան, որովհետեւ անոնք ընթացիկ լեզուին մէջ կը գտնուէին և բնականաբար չդադրեցան զանոնք գործածել և հաւատալ թէ բան մը կ'նշանակէին. ահա՛ գրեթէ ինչ որ կը ներկայացնէ այսօր աննիւթականը, հինցած՝ ճաղած բառերու ամբողջ մը։

Ե. ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

(*).—Արրա Յ. Շանվիյառ, «պայքարը», Հոկտեմբեր ..., ... Ապրիլ 1902։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՓՂԻՍ, Փետր. 21

Ալեքսանդրաքոլի փոխ առաջնորդ Սահակ Վրդ.ին և Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ աւագերէց Տէր Մարտիրոս քահանային բնակութիւնն ուրիչ վայր որոշուած է կալուածոց խնդրոյն առթիւ։

*** Տփղիսի Մուղնու եկեղեցւոյ մօտ Մէյտան կոչուած տեղը թաղեցիներէն միոյն 20—21 տարեկան դուստրը կ'քնանայ և առաւօտուն չարթննար. մեռած կ'կարծեն. իր ընտանիքն անմիջապէս բժիշկ կ'բերէ, որ զննելէ յետոյ կ'իմացնէ թէ մէկ սակորը չարժուում է, ողջ է, թողէք այսպէս մինչեւ ութ տասն օր եւ բժիշկը մէկ քանի օրեր կ'չարունակէ գալ։ Տասն օրէն յետոյ, քունէ կ'սթափի և կը զղջայ զարթնելուն. ո՛հ, կ'ըսէ, ինչո՞ւ զարթնեցայ, այնպիսի գեղեցիկ տեղ մը գտնուում էի, որ չեմ կարող նկարագրել, հիանալի պարտէզներ, զանազան տեսակ թռչուններ և աննկարագրելի չէնքեր ուր ման կուգայի և ապրում էի այնտեղ. վերջապէս, նկարագրութիւնն հազար ու մէկ գիչերուայ առասպելական պատմութենէն վար չի մնար, կ'ըսեն, և աղջիկն ոչ ուսեր և ոչ ալ կարդացեր է այն վիպասանութիւնը, կ'ըսեն։ Միջին դասակարգի ընտանեաց մը որդի է, զոր քիչ ժամանակէն պէտք էր ամուսնացնէին։ այժմ հրաժարեր է ամուսնանալէ։

*** Փետր. 8ին, Տփղիսի ակմբին երաժշտական սրահին մէջ, Պ. Մամաճանեան իր կազմակերպած երգեցիկ խումբի մասնակցութեամբ համերգ մը (նուագահանդէս) տուաւ, որուն կ'մասնակցէին Տիկին Իւ. Իսպէնտէրեան, երգիչ Ամիրճան, Փամիէվսկայա, Փասքանակեան։ Տիկին Սպենդերեան երգեց Րիմսկիյ Կորսաքովի և Զայկովսկու հեղինակութիւններէն, նաեւ «Վարդի» մասին։ Ամիրճան երգեց «Տօրէադոր», Ռուբինչտէյնից «Դիմոնի» մի կտոր, եւն։ Այս նուագահանդէսին մէջ մեծ բազմութիւն մ'հաւաքուած էր. չատ յաջող անցաւ և խանդավառ ծափահարութիւններով վարձատրուեցաւ։

*** Էջմիածնից գրում են որ Սահակ Վրդ. Ամատունին կազմել է մի հետաքրքիր բառարան։ Նա տարիների ընթացքում հաւաքել է հայերէն այն բոլոր բառերը, որոնք չեն մտել Հայկազեան և Առձեռն բառարանների մէջ։ Նրա աղբիւրները եղել են՝ ժողովրդական կենդանի լեզուն, գաւառաբարբառները, ձեռագիրները և լոյս տեսած հայերէն գրքերը։ Հաւաքած բառերը զուտ հայերէն բառեր են և ոչ օտար, բայց հայացած բառեր։ Բառարանի վերջում կցված է և աշխարհաբար ոճերի բաւական հարուստ հաւաքածու, Բոլոր բառերն ունեն և արդարացուցիչ վկայութիւններ, որ ցոյց են տալիս որտեղից քաղված լինելը և բառի իմաստը։

*** Նոր—Նախիջեւանի Հայոց եկեղեցական ազգաստանցի Հոգաբարձութիւնը Ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետի հրամանով իր միջոցներից նուիրել է Կարմիր Խաչի ընկերութեանը 2000 րուբլի։

*** Ներկայ Փետրվարի 26ին Թիֆլիսում բացուելու է մի չատ հետաքրքիր ցուցահանդէս. դա դօքդօր Բլիւմէնթալի պատկերների ցուցահանդէսն է, որ բացվելու է Արտիստիքական ընկերութեան դահլիճներում և տեւելու է 1½ չաբաթ։ Այդ ժամանակում դօքդօր Բլիւմէնթալը կը կարդայ երեք դասախօսութիւն թոքախտի մասին։

*** Փետրվարի 17ին, Թիֆլիսի պօստի դրասենեակում պատահեց մի խոշոր գողութիւն։ Մաքսատան պաշտօնեաներից մէկը եկել էր պօստ՝ ստանալու մաքսատան հասցէով եկած արտասահմանեան երկու արժեքաւոր ծրարներ։ Երկու փոքրիկ արկղիկները կողքին դրած՝ ծառայողն ուզում է ստորագրել պօստի գրքում, ստորագրելուց յետոյ դառնում է և տեսնում է որ արկղներից մէկը 1000 րուբլի արժէքով՝ մէջը ոսկի ժամացոյցներ՝ —գողացուած է։ Խեղճ ծառայողը բղաւում, օգնութեան է կանչում։ Ամէն կողմից ահագին բազմութիւն է խռնվում նրա չորս կողմը. իսկ գողը միշտ աղմուկ ու բազմութիւն է սիրում. նա օգտվում է այդ խառնակութիւնից և անյայտանում։ Իսկոյն գողութեան տեղը եկան մաքսատան կառավարիչը, ոստիկանապետը եւն.։

*** Հանգուցեալ Իլեան Բէհբուդեանի ժառանգները յայտնել են Թիֆլիսի արհեստաւորների աւագին, որ իրանք ուզում են յաւերժացնել հանգուցեալի յիշատակը, նուիրելով հիմնված արհեստաւորների գանձարանին այն գումարի մի մասը, որ հանգուցեալի կտակի համաձայն՝ պէտք է բաժանվի զանազան հիմնարկութիւնների։

*** Թիֆլիսի նահանգական դատարանի պրօկուրորը ներկայացրել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը հանգուցեալ Ցարութիւն Ցովհաննիսեան Շամխորեանի կտակի պատճէնը, որից երեւում է որ հանգուցեալը կտակում է քաղաքին իր հետեւեալ թէ՛ չարժական և թէ անչարժ կալքերը. 1) երկյարկանի տուն, որը գտնվում է Լէրմօնտօվսկայա փողոցի վրա. 2) 13,000 քառակուսի սաժէն հող, որը գտնվում է Աստրախանում. 3) 500 քառակուսի սաժէն նաւթաբեր հող, որը գտնվում է Բալախանիում. 4) 3 կտոր հող, որը գտնվում է Փօթիում. 5) 13,000 րուբլու տոկոսաբեր թղթեր. 6) 11 խաղարկութեան տոմսակներ և այն բոլոր չարժական և անչարժ կալքերը, որոնք կը յայտնվեն ապագայում. բայց չեն յիշվում կտակում։ Այս ամէնը անցնում է քաղաքին Շամխորեանի կնոջ մահից յետոյ։ Ստացած եկամուտը պէտք է գործադրվի ըստ կտակի հետեւեալ կերպով. 60%ով պահել Շամխորեանի որդու յիշատակին զանազան դպրոցներում որդեգիրներ, որոնցից 40% Հայեր պիտի ըլլան, իսկ 20% զանազան ազգութիւններից, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան, 20% յատկացնել հոգեկան հիւանդների հիւանդանոցում հիւանդներ պահելու, 10% յատկացնել Տփղիսի առեւտրական դպրոցին և 10% յատկացնել անչափահաս յանցաւորների ապաստարանին։

ԼՐԱՔԱՂ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Բորդ Արթուրի վրայ յարձակումը, քաղաքին և բերդերուն վրայ ռմբակոծութիւնք կարճատեւ դադարներով իրարու կ'յաջորդեն։ Ռուսական հրամատարներուն տեղեկագրոց նայելով, Ճափոնցիներուն պատճառած վնասներն ոչինչ բաներ են, և կարելի չէ հաւատալ ատոր, զի Ալեքսէյեվ և Շդէօսէլ մինչեւ ցարդ իրենց տեղեկագրոց մէջ ճշմարտութիւնը չծածկեցին։ Բայց քանի որ այդ ռմբակոծութիւնք վնաս չեն պատճառեր, անկարելի է հաւատալ թէ Ճափոնցիներուն նպատակն եղած ըլլայ Բորդ Արթուրն անձնատուութեան ստիպել։ Ուրեմն, ճարոնական նաւաբաժնին այս գործողութիւններն ուրիչ նպատակի մը համար են, այսինքն ամրութիւնները պաշտպանող ռուս զօրաց բարոյականը սարսելով անհանգստել զանոնք և Բորդ Արթուրի մօտ զօրք հանելու պատրաստուիլ։ Աւ այժմ կարելի չեղաւ իրենց այդ նպատակին գործադրութիւնը, զի 10 քիլօմէդր հեռաւորութենէն տեղի ունեցող ռմբակոծութեան մը արդիւնքն ըստ ինքեան աննշան բան է արդէն։ Ռմբակոծութեան արդիւնքն այն աստիճան նուազ էր քաղաքը պահպանողներուն վրայ որ նաւահանգստին գործաւորները, ինչպէս երեւցաւ պաշտօնական տեղեկագրէն, հանդարտօրէն չարունակած են իրենց աշխատութիւնը, թէպէտ իրենց չուրջն ու վրան ռումբերու կտորուանքներ կ'տեղային։ Փորձառութեամբ հաստատուած է թէ այսչափ երկար տեւող ռմբակոծութիւն մը թէեւ առաջին օրերուն մէջ սոսկում և անձկութիւն կ'պատճառէ, բայց անոր չարունակ կրկնումներուն տակաւ կ'վարժուին ոչ միայն այրերը, այլ և կիներն ու տղաքները։ Չիֆուէ առ Տէյլի Մէյլ քաղուած հեռագիր մը լուր կուտայ թէ ցամաք զօրք հանելու պատրաստութիւն մը կայ։ Արդարեւ Փետր. 27ին Ճափոնցիք 10,000 զօրք հանած էին Բաիչուրի մէջ (Հափ Զու)։ Բայց կարելի է որ ուղղակի Քօրէայի մէջ և Եալուի դէմ գործելու յատկացուած այդ զօրքերէն զատ Բորդ Արթուրի մօտ Լիաօդօնկի եզերաց վայ ալ զօրք հանելու ծրագիր մը եղած ըլլայ։ Եւ Բորդ Արթուրի վրայ տեղի ունեցած կրկնակի ռմբակոծութեանց բուն պատճառն այդ զօրահանութիւնը պաշտպանելու համար է։

*** Մեծ անվեհերութեան օրինակելի ապացոյց մ'է ծովակալ Մաքարովի այն ձեռնարկը, որով ուզած էր վնասուող Ստէրէկուչի թորփիլահալածն ազատելու համար Նովիկ և Պայան յածանաւերուն հետ անձամբ անոր վրայ երթալ թշնամւոյն դէմ։ Թէպէտ թշնամւոյն նաւերուն չատութեան պատճառաւ անկարելի եղաւ յաջողիլ իրեն և նաւն ընկղմեցաւ, բայց Մաքարով ծովակալին յանդուգն ընթացքը մեծապէս գնահատելի է և տարակոյս չկայ թէ Բորդ Արթուրը պաշտպանող զօրաց վրայ քաջալերիչ մեծ ազդեցութիւն մը պիտի ընէ։ Ընկղմած թորփիլանաւը Բորդ Արթուրի միայնուն տարմիղին կ'պատկանէր։ 347 թոնօ տարողութիւն և 6000 ձիու ուժ և 27 մղոն արագութիւն ունէր միւսին նման ուրիշ չորս նաւերու հետ 1899ին չինուած էր Էլպինկի մէջ։ 7.5 սանդիմէդրնոց մէկ և 4.6 սանդիմէդրնոց հինգ արագահարուած թնդանօթ ունէր։ Իր մարդոց թիւն էր 44. երկու սպայ և 42 նաւազ։ Կ'երեւի թէ Ճափոնցիներուն կորուստը բաւական մեծ եղած է, և անոր համար՝ ըստ ամենայն հաւանականութեան՝ ստիպուած են դադրեցնել ռմբակոծումը։ Այսու հանդերձ, կ'երեւի թէ ինչպէս Բորդ Արթուրը պաշտպանողները վառօդի թանձր մուխերուն պատճառաւ մեծ դժուարութիւն ունեցած են իրենց նշանառութեան մէջ մեկնող թշնամին հալածելու, այնպէս ալ, միեւնոյն պատճառաւ, ճարոնական նաւերը չեն կրցած նշան առնել Բորդ Արթուրի բերդերուն։ Ելեկտրական լուսարձակները մեծապէս օգտակար եղած են Բորդ Արթուրի պաշտպաններուն և ապահովապէս անոնց չնորհիւն է որ Ռուսերը գիչերային մթութեան մէջ թշնամին ժամանակին տեսնելով պատրաստուած են դիմադրելու։ Րէթվիզան մարտանաւին ներքին նաւահանգիստը տարուիլն ալ կրկնապէս օգտակար եղաւ Ռուսերուն. նախ թէ նաւահանգստին մուտքը բացուած ըլլալով, այլ եւս թէ՛ յարձակման և թէ նահանջի պահուն ազատ ու արագ պիտի ըլլան նաւերուն չարժումները, երկրորդ թէ յուսալի է որ այդ թանկագին մարտանաւը նաւահանգստին մէջ նորոգուելով երեք չաբթուան մէջ կարենայ գործակցիլ նաւաբաժնին։ Այս նաւ թորփիլահար ըլլալով ողնուցէն, խրած էր և որովհետեւ նաւուն այդ տեղը դժուարամերձ և նաւն ալ չատ ծանր էր, անկարելի կ'երեւէր 12,700 թոնօ տարողութիւն ունեցող այդ նաւն հանել իր խրած տեղէն. յաջողութիւն մ'է այս Ռուսաց համար։

(ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏ
Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ)

Մ. ՀԱՅԱՇԻ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.—Յայտնի է թէ Լոնտոնի ճարոնական դեսպան դերակոմս Հայաշի ո՛րչափ դեր ունեցաւ ռուսեւճարոնական յարաբերութեանց խզումին մէջ։ Այս մասին չատ տեսակ կարծիքներ կ'յայտնուին մանաւանդ Լոնտոնի դիւանագիտական չրջանակներուն մէջ։ Կ'ըսուի թէ կարծուածէն չատ աւելի մեծ եղած է իր դերը ներկայ պատերազմի հրատարակման մէջ։ Մ. Հայաշի, կ'ըսեն ոմանք, այնպէս դատելով որ անհրաժեշտ է պատերազմը, և կարծելով թէ Ճարոնի համար ա'ս է միակ ելից ճանապարհը, ոմանց պէս միտքը դրած է եղեր երբեք տեղի չտալ Ռուսիոյ ըրած գլխողութեանց առջեւ, որովհետեւ կարելի չէր որ Ռուսիա նոյնութեամբ ընդունէր Ճարոնի առաջարկութիւնները։ Փետրուար 3 չորեքչաբթի օր դերակոմս Հայաշի տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Լէնստաուն մարքիզին հետ։ Նախարարն յայտնի ըրաւ իր խաղաղասիրութիւնը։ Ճարոնական դեսպանը տեսաւ զայն. այդ միեւնոյն տեսակցութեան միջոցին խօսք եղաւ նաեւ Ռուսիոյ պատասխանին վրայ, որ ճամբայ հանուած էր։ Մ. Հայաշի տեսաւ որ անգլ. կառավարութիւնը խաղաղութեան կուսակից է։ Վախցաւ որ մ՛ գուցէ Ճարոն այլեւս չկարենայ յարաբերութիւնները խզել Ռուսիոյ պատասխանագիրն ստանալէ վերջ։ Հետեւաբար, կ'ըսուի, անմիջապէս հետեւեալ հեռագիրը ղրկեց Թօքիօ.—«Անմիջապէս խզեցէք յարաբերութիւնները։» Կարելի չէ ճշտել թէ ո՛ր աստիճան ճիշդ է այս պատմութիւնը, բայց սա յայտնի է որ բանակցութեանց ամբողջ տեւողութեան միջոցին, Մ. Հայաշի աւելի խիստ դիրք բռնեց քան Բեդերսպուրկի ու Բարիզի իր պաշտօնակիցք, Մ. Գուրինօ և Մ. Մօդօնօ. բնաւորութեամբ աւելի պատերազմասէր է։ Բաց ատի, Մ. Հայաշի սկիզբէն բարեկամ եղած չէ Ռուսիոյ։ 1902ին Իդօ Մարքիզ Բեդերսպուրկ գացած էր համաձայնութիւն մը գոյացնելու Ռուս կառավարութեան հետ։ Սակայն Ճարոն Անգլիոյ հետ դաչինք կնքեց, և այս գործին մէջ մեծ դեր կատարեց դերակոմս Հայաշի, որու գործելու արագութիւնն յապուշ կրթեց ամէնքը, և Իդօ Մարքիզ ետ դարձաւ, առանց իր նպատակին հասնելու։

ՌՈՒՍԱՑ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ. — Մուգտէնի ռուս ընդհ. սպայակոյտն հետեւեալը կ'հեռագրէ Մարտ 11 թուով.— «Նկատելով որ հակասական լուրեր կ'հասնին զանազան կէտերու վրայ Ճարոնցիներու ցամաք ելլելու և Ճարոնցի ընդհանուր հրամատարին դիտումներուն մասին, ընդհ. սպայակոյտը ճամբայ չհանեց Խարպին հասած զօրաբանակը։ Այսչափ զինուորներ բնակարաններու մէջ տեղաւորելը չատ դժուար է այսպիսի սաստիկ ցուրտ ատեն մը։» Ռուս կառավարութիւնն որոչեց ռազմագիտական երկաթուղի մը չինել Մանջուրիոյ երկաթուղւոյ կայարան Լիաօեանկի և Եալուի միջեւ։ Այս երկաթուղւոյն չինութիւնը պիտի յանձնուի ճարտարագէտ Միխայլովսքիի։ Կ'յուսացուի որ մինչեւ Մարտ 10/23, 200,000 ռուս զինուոր հաւաքուած ըլլայ պատերազմին վայրը, եւ այն ատեն Ռուսք յարձակողական պիտի սկսին Զօր. Բուրօբադքինի հրամատարութեան տակ։

ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՐԷԱՅԻ ԿԱՅՍՐՆ և իր խորհրդականք չատ գոհ մնացեր են Իդօ Մարքիզին արտասովոր դեսպանութեան առնուանումէն։ Իր պարկեշտութեան ու ազդեցութեան վրայ այնքան մեծ հաւատք ունին որ վստահ են թէ Քօրէայի և իրենց Տէրութեան համար նպաստաւոր արդիւնք պիտի ընծայէ։ Առաջին կարեւոր հետեւանքն այն եղաւ որ Քօրէա չեղեալ հռչակեց բոլոր այն հանրային չինութեանց և ուրիչ արտօնութիւնները զոր մինչեւ հիմա տուած էր Ռուսիոյ կամ ռուս հպատակներուն։

ՉԷՄՈՒԼՓՕՅԻ ՆԱՒԱՄԱՐՏԻՆ մէջ վիրաւորեալ 21 ռուս նաւազներ, զորոնք Ճարոնցիք հաւաքեր ու խնամեր էին, Մացուեամա քաղաքին հիւանդանոցը բերուեցան։ Ասոնցմէ միոյն վրայ վիրաբոյժները մինչեւ հարիւր վաթսուն վէրք համրեցին։ Ասկէ կ'հասկցուի եղեր որ ճարոնական նաւատորմին համար ընդունուած «Շիմօզէ» անուն վառօդն յոյժ պայթուցիկ յատկութիւն ունի։ Բայց արձակուած ամէն ռումբեր այն ճարոնական վառօդով լեցուած չէին։ Վիրաւորեալ Ռուսերը ջերմ երախտագիտութեամբ կ'խօսին Ճարոնցիներուն ցուցուցած մարդասիրութեան համար։

ՉԻՆՈՒ ՉԷԶՈՔՈՒԹԵԱՆ Ռուսիոյ կողմէ բռնաբարուած ըլլալը Թօքիոյի լրագիրներուն բերնին ծամոց եղած է նորէն. զի կ'ծանուցանեն թէ Ռուսիա 1902ին քաչուած էր Մանչուրիոյ հար. արեւմտեան անկիւնէն (Սին—Մին—Դինկ), բայց հիմա նորէն գրաւեց այն տեղն և ուրիչ կէտեր, պատերազմի պատճառաւ. հետեւապէս, կ'ըսեն Ճարոնցիք, Ռուսիա չատ տեսնելու չէր Քօրէայի գրաւումը Ճարոնի կողմէ։ Եւ եթէ Ռուսիա իր գրաւման ներքեւ պահէ այնպիսի չինական գաւառներ ուր չէր գտնուէր պատերազմի հրատարակումէն առաջ, Ճարոն պիտի չվարանի նոյն տեղն ալ ի հարկին զօրք հանելու և կռուելու։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐՆ ա'յն աստիճան Ճարոնի կողմն են որ հանրագրութիւն մը ղրկելով Բեքին, ալաչեր են որ Չինու բանակը, Կայսեր առաջնորդութեան ներքեւ, դաչնակցի Ճարոնի բանակին,

ՍՈՒՏ ԼՈՒՐԵՐ.—Հեռագիրը ծանուցած էր անցեալները թէ Բորդ Արթուրի առջեւ վնասեալ ճարոնական մարտանաւ մը ետ դարձած պահուն ճամբան ընկղմեր է, և նաւազներն ազատուեր են Դէնկ—Շան չինական հողը։ Շանկայէ Մարտ 11 թուակիր հեռագիր մը կ'ուղղէ այս լուրը, ըսելով թէ ճարոնական մարտանաւ չէ ընկղմած ի դարձին Բորդ Արթուրէ։ այլ այս նաւազներ կ'պատկանէին Բորդ Արթուրի նեղուցին բերանը դիտմամբ ընկղմած քար բեռցած չոգենաւերէն միոյն, որք փոթորիկին պատճառաւ չէին կրցած դառնալ համնիլ իրենց նաւատորմին, և չինական հողն ելած են։

ՄՐ. ՐՈՒԶՎԷԼԴԻ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐՆ անանկ կ'մեկնուի Ամերիկայի մէջ թէ արժանայարգ Նախագահն ատով ուզեց չափ մը դնել Ամերիկացիներուն չափազանց ճարոնասէր վարմունքին որ կրնար վիրաւորել Մ. Նահանգաց բարեկամ Տէրութեան մը՝ Ռուսիոյ՝ զգացմունքը։ Նախագահն իրաւունք ունէր դիտողութիւն ընելու, երբ գործօն ծառայութեան մէջ գտնուող զօրավարներ ժողովներու և գումարումներու մէջ ճառեր կ'խօսէին բացայայտ ճարոնասէր ոճով։ Ի մէջ այլոց Հուիլըր զօրավարին ի Ուիսքօնզին խօսած ճառը ջերմապէս ծափահարուած էր իր ունկնդիրներէն։ Իրաւունք պէտք չէ տալ Ռուսերուն առարկելու որ եթէ Ճարոն յաջողի՝ Ամերիկացիներուն օգնութեամբը կ'յաջողի։ Ուստի, Մր. Րուզվէլդ իրաւունք ունէր խոհեմութիւն պատուիրելու իր ազգակիցներուն։

ԹԱՇՔԷՆՏԻ (Միջին Ասիա) Զինուորական Ակմբին մէջ Թուրքաստանի կուսակալ Իվանով զօրավար ճառ մը խօսելով, ըսեր է թէ Ծ. Արեւելքի պատերազմին պատճառաւ քաղաքական հորիզոնը մութ է չատ, և Ռուսերը պարտաւոր են պատրաստ ըլլալու ամէն պատահականութիւններու, զի պատերազմը կրնայ տեղի ունենալ նաեւ ուրիչ կողմեր (Հնդկաստան)։

ՀԱՐԻՒՐ ՊՕԷՐՆԵՐՈՒՆ առաջարկը թէ իբրեւ հետազօտիչ ռահվիրաներ պատրաստ են ծառայել ռուս բանակին՝ պիտի չընդունուի եղեր Ռուսիոյ կողմէ, որ կ'ըսէ թէ Խազախներ բաւական թուով կան արդէն ու կ'կատարեն այս գործը։ Պօէրները կ'ուզեն եղեր իրենց երախտագիտութիւնը ցուցունել Ռուսիոյ, որ Թրանսվալի պատերազմին ատեն դիզօրայք և կազդուրիչ առարկայք ղրկած էր իրենց։ Բայց Ռուսերը բնազդաբար կ'կասկածին օտարականներու ծառայութենէն, և Ֆրանսացիները զատ ուրիշ օտարական չեն ընդունած մինչեւ ցարդ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՑՈՒՐՆԻՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 15. — Հեռագիրները կ'ծանուցանեն թէ ճարոնական զինուորները գրաւած են Տալնին։

—Ճարոնական նախկին դեսպան Թիւրէնմացու, որ հոս հասաւ, կ'հերքէ այն լուրը թէ ինք պաշտօն ունի ճարոնական փոխառութեան մը համար բանակցելու։

ՓԱՐԻԶ.—Կ'ծանուցուի թէ քիչ ատենէն պիտի ստորագրուի անգլեւֆրանսական նոր դաչնագիր մը որ պիտի ծառայէ ա'լ աւելի ամրապնդելու երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութիւնները։

ՓԱՐԻԶ.—Բորդ Արթուրի առջեւ թորփիլանաւերու վերջին յարձակման միջոցին 90 Ռուսք սպաննուեցան և 49 հոգի գերի բռնուեցան։

—Ռուսական տեղեկագրին նայելով, ճարոնական հինգ մարտանաւեր վնասուած են Բորդ Արթուրի առջեւ վերջին կռուի միջոցին։

—Նախագահ Լուպէ ապրիլ 23ին Բարիզէն պիտի մեկնի դէպ ի Հռոմ, փոխադարձ այցելութիւն տալու Իտալիոյ թագաւորին։ Տիկին Լուպէ պիտի չընկերանայ անոր։

—Բարիզի իտալական դեսպան կոմս Թօրնիէլլի վճռապէս կ'հերքէ այն զրոյցը թէ իր կառավարութիւնն յարաբերութիւն ունեցած ըլլայ լրտես Մարթէնի հետ։

ՀՌՈՄ.— Իտալիոյ կառավարութիւնն յածանաւ մը կ'ղրկէ Ուրուկուէյ, ուր քանի մը Իտալացիներ սպաննուած են։

ՏՔԴ. Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
(ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Ջղային և ... հիւանդութիւններու

Երկար տարիներ Բարիզի հիւանդանոցներու մէջ վերայիշեալ հիւանդութիւններն ուսումնասիրելով՝ աշխարհահռչակ Սալբէթրիէր հիւանդանոցին մէջ ալ կարեւոր պաշտօններ վարած և նշանաւոր Բրօֆ. Ռէյմօնի ու Մաթիէօի քլինիքներու մէջ կատարուած աշխատութեանց մասնակցած ըլլալով, վերջերս հաստատուած է Բերա մեծ փողոց Աղա ճամբի մօտ թիւ 124 դարմանատունը, ուր ամենավերջին դրութեամբ կատարելագործեալ գործիներու միջոցաւ կ'դարմանէ իրեն դիմող հիւանդներն ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 1 էն 4։

20—16

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ Արտաքին գործոց իրաւագիտական խառն դիւանի Ա. Միւմէյյիզ Սէստօ պէյի։

—Ա. Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Կայսերական խոհանոցներու Տնօրէն Մազհար պէյի։ Բ. Մէճիտիյէ՝ Կայսերական կալուածոց յանձնաժողովին անդամ և Ա. քարտուղար Հաչիմ պէյի, և Բ. Օսմանիյէ՝ նոյն յանձնաժողովին անդամ և անտառաց Տնօրէն Հէքիմեան էֆ.ի։ Գ. Մէճիտիյէ՝ Կիւմիւչսուի հիւանդանոցին բժիշկներէն դեր—գնդապետ Մուզաֆֆէր պէյի և Էտիրնէի Րէժիի տեսուչ Քօրինի էֆ.ի։

Ա. Շէֆագաթ՝ Անտառաց, հանքաց և երկրագործական նախարարութեան մասնագէտ օգնական ֆօն Ալթէրլայն էֆ.ի տիկնոջ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սերպ դեսպան Մ. Սիմիչ երէկ Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին հետ։ Ցետոյ այցելութիւն տուաւ նաեւ Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Նաւում փաչայի։

—Ամերիկեան գործակատարն եւս երէկ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին հետ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.— Մանաստըրի նահանգին Փայալար գաւառակէն կը գրեն թէ Փօչեանի գիւղին չրջականերն աւազակախումբ մը տեսնուեր է։ Տեղական իչխանութիւնք իսկոյն զինուորական ջոկատ մը ղրկեր են աւազակախումբին դէմ։ Օսմ. զինուորներն արիաբար յարձակեր են աւազակներուն վրայ, որք իրենց ուտելիքներն ու անձրեւանոցները տեղւոյն վրայ թողլով ի փախուստ դարձեր են։ Այս դէպքէն ի վեր թէեւ երեք չաբաթ անցեր է, բայց անկէ ի վեր աւազակութեան ո և է նոր դէպք չէ պատահած, և ժողովուրդը կատարեալ գոհունակութիւն կ'զգայ անդորրութեան վերահաստատուելուն համար։ Սելանիկի յունարէն Ալիթիա լրագիրը կ'ծանուցանէ նաեւ թէ զինուորական ջոկատին հրամատարը՝ դեր—հազարապետ Պէքիր էֆ. անցեալ Օգոստոսին, գիւղացիներէ յափչտակուած արջառներն հետզհետէ երեւան հանելով, իրենց տէրերուն կ'յանձնէ։ Քլիսուռաբայի Այա—Բանայա վանքին ոչխարները և այծերու հօտն ալ, որ աւազակներու կողմէ յափշտակուած էր, Պէքիր էֆ.ի ձեռամբ գտնուած և վանահօր յանձնուած է։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.—Ռումելիի երկաթուղւոյ գիծերուն քննիչ Ֆէրիգ Սիւլէյման փաչա Սելանիկ—Մանաստըրի գիծը քննելու վրայ է։

—Ռումէլիի նահանգներու ընդհ. քննիչ Հիւսէյին Հիլմի փաչա հանրօգուտ չինութեանց նկատմամբ ընդարձակ տեղեկագիր մը պատրաստած է, զոր ի մօտոյ Բ. Դրան պիտի մատուցանէ։

—Լանկաղայի, Կէօրիւճէի և Սէրֆիճէի (Սելանիկ) յոյն բնակիչներն երախտագիտական ուղերձներ մատուցած են ձեռնհաս պաշտօնատան, իրենց վայելած անդորրութեան և ապահովութեան համար։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Ապտ—իւլ—Մէճիտ յածանաւը, որ Ֆիլատէլֆիայէ մեկնած էր, յառաջիկայ Գչ. օր Պոլիս կ'սպասուի։

—Ասարը—Թէվֆիգ յածանաւին նորոգութեան նկատմամբ պատրաստուած յատակաձեւը ձեռնհաս պաշտօնատան յանձնուած է։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ.—Բերայի կառավարիչ Համտի պէյի նախագահութեամբ գումարուած յանձնաժողովը Ոստիկանական Կանոնագիրը բարեփոխելով, նոր կանոնագիր մը պատրաստած էր։ Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղն այժմ նոր կանոնագրին քննութեամբ զբաղած է։

ԴՐՕՇՄԱՏՈՒՐՔԻ կանոնագրին վերաքննութեան յանձնաժողովն երէկ եւս գումարուեցաւ Էվգաֆի նախարար Ղալիպ փաչայի նախագահութեամբ և իր խորհրդակցութիւնները չարունակեց։ Այս նստին ներկայ գտնուեցան նաեւ Հանրային Պարտուց Վարչական Խորհուրդին նախագահ Բօմանտօն Պէճժէ և Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ Կուսակալութիւնը նահանգին զանազան կողմերէն մեծաքանակ ոչխար հայթայթած է, զորս սկսած է մաս առ մաս Պոլիս ղրկել։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ Կուսակալութիւնը ծանուցած է ձեռնհաս պաշտօնատան թէ նահանգին բերքերէն մեծաքանակ ցորեն կը համնի կայարան, և հետզհետէ Պոլիս պիտի ղրկուի։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ.—Ճիտտէէ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Մարմարա չոգենաւը 735 և Ասուան չոգենաւը 838 ուխտաւորներով Փետր. 28ին Ճիտտէէ մեկնած են Պոլիս գալու համար։ Իտալական Օտեսա չոգենաւն ալ 784 ռուսսահպատակ ուխտաւորներով ճամբայ ելած է Ճիտտէէ։

ԽԱՍԿԱԼԷՆ կ'գրեն մեզ Փետր. 27 թուով.—«15/28 Փետր. կիրակի, ժամ 9ի ատեններն Արմաչի ճամբով գիւղս եկաւ Մկրտիչ էֆ. Միրիզեան (Պարտիզակցի) որ այժմ Ատաբազար Հանր. Պարտուց Վարչութեան քննիչ է։ Գիւղին ժողովուրդը դպրոց հաւաքեց և խօսեցաւ չերամի վերաբերեալ կենսական նիւթերու վրայ. ներկայք 100 հոգիէ աւելի էին. պատճառն ուրիչ բան չէր, միայն թէ ժողովուրդին ապրուստն երկրագործութեամբ և չերամաբուծութեամբ ըլլալով, առաջին անգամ նոր մէթոտի վրայ այս խօսակցութիւնը խոր տպաւորութիւն ըրաւ ժողովրդեան վրայ։ Երանի թէ Հանր. Պարտուց Վարչութիւնն երկրորդ ըլլալով բարեհաճէր այս տեսակ պաշտօնեաներ ղրկել, չերամի բացման ատեն գործնական կերպով ցոյց տալ ժողովուրդին, որով աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ։»

ԿՐԹԱԿԱՆ Նախարարութիւնը լուր առնելով թէ քաղաքական հասարակութեան Ցարութիւն աղա Պօյաճըքէօյի մէջ իր ունեցած տունը դպրոցի վերածած է առանց արտօնութեան, Ոստիկանական Նախարարութեան գրած է որ անմիջապէս փակել տայ նոյն դպրոցը, կ'ըսէ Սապահ։

ԽՐՈՒՄ. — Սպանիական «Լօլ» շոգենաւը, որ երէկ ժամ 6ին Սև ծովէն գալով Միջերկրական ծով կ'երթար, Ենիքէօյի քացերէն անցած պահուն հօսանքէն քշուելով, քարափէն 10 մէդր հեռու խրեցաւ։ Հօֆման գործակալութեան կողմէ օգնութեան ղրկուած չորս նաւաձիգներ ազատեցին արկածեալ շոգենաւը, որ կրցաւ իր ճամբան շարունակել։ Շոգենաւն հանածոյ բեռցած էր Գերմանիոյ համար։

ՄՕԹԷՕՌՆԵՐԸ. — Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղին որոշմամբ, Ներքին գործոց նախարարութիւնն հրահանգ տուաւ ձեռնհաս իշխանութեանց՝ արգիլել քաղաքիս և շոգիով բանող մօթէօռներու կիրառութիւնը, ցորչափ անոնց տէրերը չեն ստացած կանոնական արտօնագիրը։ Հետեւապէս, Սթէնեայի մէջ, 20 տարիէ ի վեր անգործածելի մնացած ձէթի զաւաքան մը, որ վերջերս էլէքթրիք գործարանի վերածուած էր, պիտի փակուի մինչեւ որ նոյն գործարանը բանեցնող անձն իր գնուելիք մօթէօռին համար արտօնագիր ստանայ։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ նախարարութիւնը 25,000 թթենի պիտի ղրկէ Կիւմիւլճինա, կարօտ երկրագործներուն բաշխուելու համար։

—Երկրագործական նախարարութիւնն իմանալով որ Ատաբազարի պետական անտառներէն ծառեր կ'կտրուին ապօրէն կերպով, տեղական իշխանութեանց հրաման ղրկեց՝ այս մասին հարկ եղած քննութիւնը կատարել և արդիւնքը տեղեկագրել։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱՐՒՈՅ առթիւ, Հանրային Պարտուց Վարչական Խորհրդոյ նախագահ Բօմանտան Պէաժէի արտասանած չահեկան ճառին կարեւոր մասերն երէկ արդէն համառօտած էինք։ Աւասիկ անոր քանի մը չահեկան մասերն ալ. — «22րդ տարեշրջանի առաջին վեցամսէին արդիւնքները, բաղդատմամբ 21րդ տարեշրջանի համապատասխան ժամանակամիջոցին, 407,708 օսմ. ոսկի աւելի եղած էին, որուն 72,357 ոսկին 5 թիզեալ հասոյթներէն է և 74,455 ոսկին ծխախոտի տասանորդէն։ Եթէ հիմա 1903—1904 տարեշրջանի ամբողջութիւնն ի նկատ առնենք, պիտի տեսնենք որ առաջին վեցամսէին մէջ հասոյթներու յաւելեալ գումարն եղած է 146,812 ոսկի; որուն վրայ աւելցնելով ծխախոտի Ռէժիի յաւելուածական չափը, 46,628 ոսկի, կ'ունենանք 194,440 ոսկիի աւաւելութիւն մը։ Մեր նախնական տեղեկագրին մէջ յիշատակուած 407,708 ոսկիի ենթադրական յաւելման և այս գումարին միջև 213,268 ոսկիի տարբերութիւնը սա իրողութենէն առաջ կուգայ որ փոխանակ Բ. վեցամսէին մէջ գանձուելու, Ա. վեցամսէին մէջ գանձուած էին։ Վերոյիշեալ 407,708 ոսկիի յաւելեալ գումարը, մեր ուրիշ հասոյթներուն վրայ աւելնալով, հանրային պարտուց տոկոսներուն և գլխամասին յատկացեալ 1,411,890 ոսկիի արդիւնք մը յառաջ բերած է, որմէ զեղչել վերջ պարտուց գլխամասին յատկացուած 1/5 մասն և Րումէլիի երկաթուղւոյ պարտաթուղթերուն յատկացեալ 22,103 ոսկին, և Սեպտ.ի կտրոնին անհրաժեշտ գումարը, կ'մնայ 139,652 ոսկի, որ պահեստի գումարին վրայ աւելցաւ։» Ատենաբանն յիշելէ վերջ թէ երկրորդ վեցամսէին համար նախատեսութիւնք թէև բոլորովին չեն իրականացած, բայց արդիւնքը դարձեալ գոհացուցիչ եղած է և կ'բաւէ բոլոր պէտքերուն, յարեց. «Եւրոպայի սեղանաւորական թերթերէն ոմանք սխալ մեկնութիւններ հանած էին երկրորդ վեցամսէին հասոյթներուն նուազումէն, առանց գիտնալու թէ անոր հասոյթներուն մէկ մասը առաջին վեցամսէին մէջ մտած էին։ 1903—1904 տարեշրջանի երկրորդ վեցամսէին հասոյթները, բաղդատմամբ նախորդ տարեշրջանի համապատասխան ժամանակամիջոցին, 43,000 ոսկի աւելի եղած են, այսինքն՝ հինգ թիզեալ հասոյթներէն 36,000 ոսկի և ծխախոտի տասանորդէն 7000 ոսկի, համագումար 43,000 ոսկի։ Արդ, այս յաւելումին շնորհիւ, կրնանք նախատեսել թէ երկրորդ վեցամսէին զուտ արդիւնքը որ Բրիօրիդէ, Միացեալ Պարտուց և երկաթուղւոյ պարտաթուղթերուն պիտի յատկացուի, իբր 1,080,000 ոսկիի պիտի յանգի. իսկ այս նպատակին համար պահանջելի գումարն է, Բրիօրիդէ պարտաթուղթերուն համար 215,250 ոսկի, Միացեալ դրամագլխին վրայ 2% 654,775 ոսկի, գլխամասի համար 0,22½ %՝ 73,662 ոսկի, և 131,000 ոսկի Րումէլիի երկաթուղւոյ, համագումար 1,078,687 ոսկի, որմէ 2000 ոսկիի յաւելում մը։ Բոլոր հասոյթներն ալ աւելցած են, մետաքսի հասոյթը, նախորդ տարեշրջանին վրայ, 27,000 ոսկիի յաւելում մ'ունեցած է։ Արեւելեան Րումէլիի հարկին և ուրիշ հաստատուն հասոյթներուն վճարումը կատարեալ կանոնաւորութիւն մը վերստացած է։ Անցեալ Սեպտ. 1/14էն ի վեր պահեստի գումարն աւելցած է 330,000 ոսկի, որով պահեստի ամբողջ գումարը, տոկոսներով հանդերձ, հասած է 1,143,000 ոսկիի։ Վերջացող ելմտական տարին ամէնէն նպաստաւորն եղած է Հանրային Պարտուց Վարչութեան հաստատումէն ի վեր։ Ասոր մէկ ապացոյցն ալ սա է թէ Արեւելեան Րումէլիի տարեկան հարկէն անվճար մնացած 27 ամսականը, 342,000 ոսկի, միանուագ գանձուած է։»

ԸՆԿԵՑԻԿ. — Տավուտ—Փաշա, Մէքթէպ փողոց, նախընթաց օր նորածին մանկան մը դիակը գտնուեցաւ, որուն պորտը տակաւին չէր կտրուած։ Ոստիկանութիւնը փութով կ'փնտռէ անխիղճ ծնողքը։

ԱՐԿԱԾ. — Գումգաբուի բնակիչներէն գերձակ Լիզօրի մէկուկէս տարեկան աղջիկը, նախընթաց օր, 10 կանգուն բարձրութենէ մը պատուհանէն փողոց իյնալով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

— Երէկ Ոսկեղջիւրի 2 թիւ շոգենաւը ժամը 11.50ին կամուրջէն մեկնած պահուն, 30ամեայ հայ մը ծովը կ'իյնայ, բայց շնորհիւ օգնութեանց կ'ազատի։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԸ. — Ձեռնհաս պաշտօնատուն հարցում եղած էր թէ ի'նչ գործառնութիւն պէտք է ընել անոնց նկատմամբ որք զինուորական տուրքէն իրենց ունեցած պարտքը կրկնակի վճարած են թէ՛ իրենց ծննդավայրին մէջ և թէ ի վերջոյ իրենց բնակութիւն հաստատած քաղաքին մէջ։ Ձեռնհաս պաշտօնարանը պատասխանեց թէ մարդահամարի կանոնագրին հրատարակումէն առաջ, անոնք որ իրենց ծննդավայրէն բոլորովին հեռանալով, ուրիշ քաղաք գաղթած և հոն առեւտուրով կամ արհեստով կ'զբաղին, բնակավայրի փոփոխութեան գործառնութիւն կատարելու պէտք չունին, այլ իրենց գտնուած նոր բնակավայրին մէջ պարտին վճարել իրենց զինուորական տուրքը։ Իսկ Մարդահամարի կանոնագրին հրատարակումէն վերջ, անոնք որ նոյն կանոնագրին տրամադրութեանց հակառակ, բնակավայրի փոփոխութեան պաշտօնական գործառնութիւններն առանց կատարելու, ուրիշ տեղ գաղթած ու բնակութիւն հաստատած են, պարտին իրենց բուն ծննդավայրին մէջ վճարել զինուորական տուրքը։

ՊԱՏՈՒԱՍՏԻ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ. — Քաղաքային Բժշկական Ժողովը պատուաստի կանոնագիրը բարեփոխած էր, բովանդակ Թուրքիոյ մէջ պատուաստն ու կրկնապատուաստը պարտաւորիչ հռչակելով։ Սոյն բարեփոխեալ կանոնագիրը, Պետական Խորհրդոյ և Նախարարաց Խորհրդոյ կողմէ քննուելէ վերջ, վաւերացաւ Կայսերական Իրատէով։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Ընկերութեան վերջին նստին մէջ, Պոլսոյ մահացուցակին ընթերցումէն վերջ, Տօքթ. Խրիստօֆօրիտիս խօսեցաւ Պոլսոյ մէջ այժմ տիրող եղանակի հիւանդութեանց վրայ և քանի մը բացատրութիւններ տուաւ ժանտատենդին վրայ։ Տօքթ. Թարդա գիտել տուաւ թէ կեղծմաշկի դէպքերը քանի մը տարիներէ ի վեր պակսած են Պոլսոյ մէջ, որուն պատճառը վերագրեց կեղծմաշկի շիճուկին գործածման և ձեռք առնուած առողջապահիկ միջոցներուն։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ մէջ նոր մաքսատուն մը պիտի շինուի, 305 քառ. մէդր տեղ ծովը լեցուելով։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Վիզէի և Վուտինայի Նորընտիր Մետրապոլիտներուն պաշտօնն հաստատող Պէրաթները Դատական Նախարարութեան կողմէ յանձնուեցաւ Յունաց Պատրիարքարանի։

—Յունաց Պատրիարք Տ. Եօաքիմ Գ. նախընթաց օր այցելեց Էտիրնէ—Գաբուի Այազման, Էյրի—Գաբուի գերեզմանատունը, Պալըգլըյի Այազման, Յունաց հիւանդանոցը, և Սամաթիոյ յունական վարժարանները։

ԿԱՌՔԻ ԱՐԿԱԾ. — Սուլթան Պայազիտի հրապարակէն անցնող կառք մը երեք կոխոտեց Սիրքէջիանէի մէջ խոհարար Վարդանը, որ մարմնոյն զանազան կողմերէն ճմլումներ ստացաւ։

Քրոնիկ Հայ. Եկեղեցւոյ

Խառն Ժողովն այսօր թէպէտ ի նիստ հրաւիրեալ էր, բայց մեծամասնութիւն չունենալուն պատճառաւ, ներկայք միայն խորհրդակցութիւն մ'ունեցան Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

—Կրօնական Ժողովն և Նպաստից Յանձնաժողովն երէկ չկրցան գումարուիլ, անդամոց մեծ մասին բացակայութեան պատճառաւ։

—Գասըմփաշայի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գրիգորիս Վ. տեղւոյն մանչերու վարժարանին Հոգաբարձութեան հետ համախորհուրդ կարեւոր դատեր է ուսեալ և փորձառու 4 տիկիններէ խնամակալութիւն մը կազմել, աղջկանց վարժարանին իմացական և բարոյական մակարդակը բարձրացնելու, և ի մասնաւորի ձեռագործի ճիւղը զարգացնելու համար։ Նորակազմ Խնամակալութիւնն արդէն սկսեր է գործի։ Որոշուեր է նաև Մանկապարտէզ մը հաստատել բաժանորդագրութեամբ։

—Կէտիկ Փաշայի հրաժարեալ Թաղ. Խորհուրդն իր պաշտօնավարութեան տեղեկագիրը մատուցեր է Ս. Պատրիարքին։ Տեղեկագրէն կ'տեսնուի թէ Թաղ. Խորհուրդն ութ ամսուան շրջանին մէջ 1337 ղրշ. միայն պարտք ունեցեր է, վճարելով սակայն 7000 ղրշ.ի պարտք մը զոր իր նախորդէն ժառանգած էր։

—Պալաթի Դպրաց դասն իր տասն և մէկ տարուան հաշուեցոյցը ղրկեր է Պատրիարքարան։ Ս. Պատրիարքը տեղւոյն նորակազմ Դպրաց Դասուն դպրապետին Օրհնութեան Կոնդակ մը ղրկած է։

—Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ անդամ Բարթող էֆ. Թէլեան պատճառաբանեալ հրաժարական մատուցեր է Ս. Պատրիարքին։ Ատենապետ Գէորգ էֆ. Թորգոմեան եւս, որ ասկէ առաջ հրաժարած և եղած յորդորներուն վրայ համեած էր հետ առնել հրաժարականը, երէկ դարձեալ հրաժարական ղրկեր է։ Այս կերպով նոյն Թաղ. Խորհուրդը կ'կորսնցնէ իր օրինական մեծամասնութիւնը։ Ս. Պատրիարք Հայրն որ յառաջիկայ կիրակի առտու Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի քարոզէ Մեծ—Պահքի առթիւ, անշուշտ պիտի յաջողի այդ կրկնակ հրաժարականներուն պատճառները մէջտեղէն վերցնել և համոզել Թէլեան և Թորգոմեան էֆ.ները վերստանձնելու իրենց պաշտօնը, մանաւանդ որ Զատկական տօնին մերձաւորութեան պատճառաւ, երբ բազմաթիւ են անուններով թաղեցիներու բարեսէր օժանդակութեան դիմելու պէտք կայ, Թաղ. Խորհուրդին կազմալուծումը բնական է թէ պիտի վնասէ թէ՛ եկեղեցիին և թէ վարժարանին։

—Հանդ. Ամսօրեայի մէջ կ'կարդանք.
—«Հայ գիտուն մը, Թադէոս էֆ. Մելքոնեան, բնիկ Պոլսեցի, երկու երեք տարիէ ի վեր Վիեննա կ'գտնուի իր նախապէս հնարած ջրոյժ գործիքը, այսինքն՝ քիչ ույժով շատ ույժ արտադրող մեքենան կատարելագործելու, որուն մանրամասնութիւններով զբաղած միջոցին, խորհեր և հնարեր է ձայնաժամը (ֆօնօօրլօժ) որ փոխանակ օրուան ժամերն հնչելու, մեր նստած տեղը մարդկային ձայնով և մեր մայրենի լեզուով օրուան ո'ր ժամն ըլլալն հաղորդելէ յետոյ պիտի ըսէ «բարի լոյս», «բարի ախորժակ», «քուն» ևն., պիտի հնչեցնէ որ և է երաժշտական կտոր մը։ Զարթնաժամը մեր ծնողաց, ամուսնոյ, զաւկի, եղբօր, քրոջ, ևն. բերնով խօսք մը կամ երգ մը պիտի կրկնէ, և պիտի իմացնէ նաև օրերը, թուականները, զանազան տօները, նուագելով իրենց յատկացեալ երգերն և շարականները։ Այս ժամացոյցը պիտի արթնցնէ նաև քունէն. ձայնաժամն ընդունակ է դեռ կատարելագործութեան։ Այս գիւտին օգտակարութեան և կարեւորութեան վրայ բան մը գրել աւելորդ պիտի ըլլայ, որովհետև, ինչպէս մանրամասն բացատրութիւններէն ալ երեւցաւ, Աւստրիոյ մայրաքաղաքին նման գիտնական կեդրոնի մը մէջ գնահատուած այս գիւտը տարակոյս չկայ որ ունի իր առանձին նշանակութիւնը, մանաւանդ թէ այս կերպ ժամացոյց մը մինչև այսօր ոչ ոք հնարել փորձած է։ Միայն Ամերիկայի և Գերմանիոյ մէջ այս գործն ընողներն ընդհանրապէս ելեկտրականութեամբ կամ վերջին աստիճանի խըճողեալ մեքենականութեամբ շինած են, մինչդեռ Հայ գիտունին նուագող և խօսող ժամացոյցին կազմակերպութիւնը շատ պարզ է։ Դժբախտաբար հնարիչին անձնական կարողութիւնը չի ներեր այսպիսի գործի մը համար պէտք եղած ընդարձակութիւնը տալու. ուստի եթէ դրամատէր մը ձեռնտուութիւն ընէ այս գիւտն ընդհանրացնելու, անկէ աւելի լաւ պիտի ճանչցուի և նիւթական օգուտ առաջ պիտի բերէ։ Մեք այժմէն կ'շնորհաւորենք Մելքոնեան էֆ.ն իր յաջողութեանը համար, որ մեծապէս պատուաբեր է իրեն»։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՍ ներկայիս կուգայ յայտարարել թէ անհիմն են վարժարանիս նկատմամբ այս օրերս հրապարակ ելած կարգ մը զրոյցներ, որոց արձագանգ հանդիսացած էր Բշ. օր նաև Մտրակ կարգ մը զրպարտութիւններով, որք ցաւ պատճառեցին խնդրոյն մօտէն գիտակ ամէն ուղղամիտ թաղեցիներու։ Ա. «Անձկամիտ ու տգէտ» ուսուցիչ չունինք, հետևաբար՝ «անխոհեմութեան արդիւնք զոհ»երէ ալ տեղեկութիւն չունինք բնաւ։ Թուրք թերթերու տուած լուրը զրոյց մ'էր պարզապէս, զոր նպատակաւ յերիւրած էին կարգ մը անձինք վարժարանին բարի համբաւն աղարտելու համար։ Բ. Կայս. Կառավարութեան կողմէ պաշտօնական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ խնդրոյ առարկայ եղող դժբախտ տղուն հիւանդութիւնը ժանտատենդ (ֆիեվրը Թիֆօիտ) էր։ Գ. Տղան ճիշտ 65 օրէ ի վեր բացակայ էր վարժարանէն։ Զայս կ'հաստատեն պաշտօնական տոմարներ և նոյն իսկ տղուն ծնողքը։ Դ. Գանձարծութիւն անունով պատիժ գոյութիւն չունի վարժարանին մէջ և այդ տղուն նկատմամբ ո՛ և է անպատշաճ արարք տեղի ունեցած չէ և ո'չ մէկուն կողմէ. ըստ Ներքին Կանոնագրի ընդունուած պատիժն է միայն զրկում (retenue) զոր կ'կրեն տղաք իրենց սահմանեալ դասարաններուն մէջ և ո'չ այլուր։ Կայս. Կառավարութիւնն իր քննութիւնն աւարտած է և Ուսումն. Խորհրդոյ պաշտօնական քննութիւնք ալ պիտի գան հաստատել ճշմարտութիւնը։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր Վ. Ատենապետ
Գ. Հայոցեան Անդոն Ալաճեան
2 Մարտ 904, Սամաթիա.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կ'ծանուցանէ թէ հետեւեալ բարեսէր ազգայինք ըստ իւրեանց բարի սովորութեան բարեհաճած են մասնակցիլ ի նպաստ Հաստատութեանս 1903 տարւոյ համար բացուած հանգանակութեան, երախտապարտ թողլով Հիւանդանոցիս բոլոր պատսպարեալները. Տեարք՝ Վսեմ. Զարեհ էֆ. Տիւզեր, 1620 ղրշ., Նշան Գաղազեան, Դրիգոր Կիւմիւշկէրտան, Պ. Ս. Աստարճեան, Թոգաթեան Եղբարք, Իբրանոսեան, Ց. Մ. Սթամպօլեան 1080ական, Սարգիս Մանուկեան Որդիք, Ա. Խ. Խօրասանճեան, Եղբարք Թահթապրուն, Բարսեղ Սթամպօլեան, Մ. Գ. Շամտանճեան Եղբարք, Միհրան Սմբատեան 864ական, Գաբրիէլ Սերվիչէն, Գառնիկ Մանուկեան 648ական, Գասպար Տիւսիզեան, Յարութիւն Գնաճեան Որդիք, Բարսեղ Հալաճեան, Բարսեղ Ղ. Մանուկեան 540ական, Մ. Յ Ալալըմճեան Եղբարք, Արմենակ Մ. Մանուկեան, Յակոբ Էսաեան և Եղբարք 432ական, Նասիպ Ճէզվէճեան, Կասպար Բուլճեան 324ական, Աստուր Համամճեան, Աւետիսեան Եղբարք, Կիւլէսէրեան Եղբարք, բարեսէր Ոմն, Շնորհք էֆ. Թաչճեան, Թ. և Ն. Գարակէօզեան, Նշաստաճեան Եղբարք, Մհ. Գառնիկ Ցովակիմեան, Սարգիս Ցովակիմեան, Ինճիճեան Եղբարք 216ական, Յակոբ Մարկոսեան 120, Վսեմ. Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան, Գրքճեան և Ջրասնդեան, Մարգարեան և Գաբրիէլեան, Գէորգ Պօհճալեան, Յարութիւն Գօլօլեան, Ճենազեան Եղբարք, Բարսեղ Կիւլպէնկեան, Սարգիս Սիմոնօֆ 108ական։ Գումար 21 հազար 828 ղշ.։

(Կնքէ Հոգաբարձութիւն)

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹՕՔԻՕ, Մարտ 15. — Ռիւդէրի հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ պաշտօնապէս կ'հերքուի ծովակալ Ալեքսէյէվի տեղեկագրին այն ասութիւնը թէ Բորդ Արթուրի դէմ չորրորդ յարձակման պահուն ճաբոնական թորփիլանաւ մը փճացած էր և ճաբոնական Թօքօղօ յածանաւն ալ ծանրապէս վնասուած էր։ Վնասուած ճաբոնական թորփիլանաւերը շաբթուս ընթացքին մէջ կրնան նորոգուիլ։ Զանոնք նորոգութեան աւազան մը տանելու հարկ չկայ։

ԼՈՆՏՈՆ, 15. — Նակազաքիէ կ'հեռագրուի Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ Վլատիվոսդոքի ռմբակոծման մասնակցող ճաբոնական յածանաւերը Սասէպօ վերադարձած են։ Ռուսական Նէօֆէքիճլօս շոգենաւին մէջ գերի բռնուած ռուս սպաները կ'պատմեն թէ Բորդ Արթուրէ Սասէպօ հասնող երկու փոխադրանաւեր տեսած են, որք վիրաւոր կ'բերէին, ինչպէս նաև ծանրապէս վնասուած ճաբոնական չորս յածանաւեր։

—Չիֆուէ կ'հեռագրուի Ստանտարտի թէ Բորդ Արթուրէ առնուած լուրի մը նայելով, 20 Չինացիք ձերբակալուած են, իբր նշաններ կ'փոխանակէին ճաբոնական նաւատորմին հետ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 15, — Բորդ Արթուրէ այսօրուան թուով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ամէն ինչ հանդարտ է հոն։ Պատերազմի թատերաբեմէն ուրիշ ո՛ և է լուր չէ հասած։ Ցայտնի է թէ պատերազմիկ երկու կողմերն հեռագրութիւններով միայն կ'շտացնան։

ԹՕՔԻՕ, 15. — Ռիւդէրի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ բնաւ չեն հաստատուիր այն զրոյցները թէ ռուսական նաւատորմը, Մարտ 10ի ճակատամարտէն վերջ, Բորդ Արթուրէ մեկներ է Վլատիվոսդոքի նաւատորմին միանալու համար։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Զարը շնորհակալութեամբ մերժեց գերման և ֆրանսական Կարմիր Խաչի ընկերութեանց առաջարկը, պատերազմի դաշտին վրայ օգնելու ռուս վիրաւորեալներուն։

ԲՕՒ—ՍԱՑԻՏ, 15. — Ռիւդէր կ'ծանուցանէ թէ ռուսական «Տմիթրի Տօնսքոյ» յածանաւը, առանց ռումբի թնդանօթ մը արձակելով, կեցուց իտալական «Մարգօլօ» յածանաւը, կարծելով որ առեւտրական նաւ մ'էր, բայց ապա ներողութիւն խնդրեց։ Ռուս յածանաւը կեցուց նաև նորվեկեան շոգենաւ մը, բայց յետոյ նշմարեց թէ կրնայ ճամբան շարունակել։

ՃԷՆՈՎԱ, 15. — Բեդերսպուրկի ճաբոնական դեսպան Մ. Քուրինօ, որ հոն կանչուեցաւ պատերազմի առթիւ, հոս հասաւ։ Վաղը շոգենաւ պիտի նստի Եօքոհամա երթալու համար։

ՀՌՈՄ, 15. — Մօնս. Քոնի խնդիրը քննող կարդինալաց յանձնաժողովն իրաւացի գտաւ կղերին և ժողովրդեան կողմէ անոր դէմ եղած գանգատները։ Այս վճռին վրայ Մօնս. Քոն, որ այժմ Հռոմ կ'գտնուի, հրաժարեցաւ Օլմիւցի արքեպիսկոպոսութենէն։

ԼՈՆՏՈՆ, 15. — Երեսփ. Ժողովն ընդունեց Իռլանտացի կուսակցապետ Մր. Ռէտմօնտի առաջարկը, Իռլանտայի մէջ հանրային կրթութեան ի նպաստ վարկերը պակսեցնելու մասին։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կ'կարծուի թէ կառավարութեան կրած այս ձախողութեան անմիջական հետեւանք պիտի չունենայ, այսինքն պիտի չհրաժարի։

ՉԱԽՈՂՈՒԱԾ Մ. ՔՕՆԻ

ԲԱՐԻԶ, 15. — Երեսփ. Ժողովը վիճաբանեցաւ այն ծրագրին վրայ որ կրօնաւոր միաբանութեանց ուսուցման իրաւունքը կ'ջնջէ 5 տարուան մէջ։ Մ. Քայյօ այս մասին 10 տարուան պայմանաժամ մը առաջարկեց, այն պատճառաւ որ ծրագրին գործադրումը Պետական Գանձուն և համայնքներու ելմտացոյցին վրայ դրամական ծանր ազդեցութիւն մը պիտի ընէ։ Մ. Քօպէ եւս առաջարկեց այս պայմանաժամ 10 տարիի վերածել, ա'ռն համայնքներուն համար որոնց ելմտացոյցը շատ ծանրաբեռնուած է արդէն։ Վարչապետ Քօնպ մերժեց Մ. Քայյօի բարեփոխումն և ընդունեց Մ. Քօպէի առաջարկը։ Երեսփ. Ժողովը սակայն 171ի դէմ 282 քուէով ընդունեց Մ. Քայյօի առաջարկած փոփոխումը։

ՎԻԿՕ, 15. — Քէօնիկ Ալպրէխդ շոգենաւը, որուն մէջ կ'գտնուի Վիլհէլմ կայսր, միջօրէէն 2 ժամ ետքը հոս հասաւ։ Ալֆօնս թագաւորին ներկայացուցիչներն և քաղաքին իշխանութիւնք շոգենաւ գացին, Գերման վեհապետն ողջունելու։ Ալֆօնս թագաւոր միջօրէէն 4 ժամ ետքը հոս հասաւ։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷՐԻ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 15. — Ելեւմտից նախորդ նախարար Մ. Վիդդէ, ամերիկեան մեծ թերթի մը թղթակցին հետ ունեցած տեսակցութեան մը միջոցին, յայտարարեց թէ պատերազմը պիտի տեւէ մինչեւ որ Ռուսիա վերջնապէս յաղթէ, և վերջնական յաղթութենէն առաջ Ռուսիա չի կրնար ո և է միջնորդութիւն ընդունիլ։

—15. — Արտաքին գործոց նախարար կոմս Լամստորֆի հրաժարման զրոյցը բացարձակապէս կ'հերքուի։

ԲԱՐԻԶ, 15. — Կ'ծանուցուի թէ Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջև առեւտրական դաշնագիր մը պիտի կնքուի ի մօտոյ, որ պիտի ամրապնդէ արդի սիրալիր համաձայնութիւնը։

—15. — Սակարանի մէջ հաշուեյարդարութիւնը շատ դիւրաւ կատարուեցաւ։ Ռէբօռներու համար դրամն առատ է, միջին հաշուով 2½%։ Օսմ. արժէթուղթերուն գիները մասնաւորապէս հաստատ են։

CAISSE PATERNELLE

ՔԷՍ ՊԱՏԷՐՆԷԼ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1841 ԻՆ

Կ'ԳՈՐԾԷ ՖՐԱՆՍ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԿԱԿՇՌՈՒՆ ՏԱԿ

ՍԿԻԶԲԷՆ Ի ՎԵՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՂԱԾ ՎՃԱՐՈՒՄ 300 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.
ՍԿԻԶԲԷՆ Ի ՎԵՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ 700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՖՐ. 85,000,000
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ » 62,750,000

Ուրիշ ընկերութեանց ապահովագրութիւններու [illegible] 74%, որով ՔԷՍ ՊԱՏԷՐՆԷԼի [illegible]։

Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդը կազմուած է Ֆրանսայի ամէնէն նշանաւոր դրամատէրներէն, ինչպէս
Մ. ՌԸՆԷ ՊՐԻՍ, Արեւմտեան Ֆրանսայի երկաթուղեաց ընկերութեան և Քրէտի Լիօնէի Վարչական Խորհրդոյ անդամ.
Մ. ՄԱՐՔԻԶ ՏԸ ՖԼԷՐ, Դրամատնագլխագիրք ընկերութեան Վարչական Խորհրդոյ անդամ.
Մ. ԿՈՄՍ ՏԸ ՍԷՆ ԿԻՎՀԷՄ, նախկին գանձապահ.
Մ. Օ. ՄԱԶԸՐԱ, Ընդհ. Տնօրէն Քրէտի Լիօնէի.
Թուրքիոյ Տնօրէն Փ. ԱՍՏՂԻԱՏՈՒՐԵԱՆ
Սթամպուլ, Սուլթան—Համամ, Բասամ Բաթրճըօղլու
Ընկերութեան վրայ տեղեկութիւն առնելու համար դիմել Քրէտի Լիօնէի.
ԾԱՆՕԹ. — [illegible]

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 2½ին թատերական շքեղ ներկայացում մը պիտի տրուի Գատըգիւղի ձմեռնային թատրոնին մէջ՝ Օսմ. Կատակերգակ զաւեշտախումբին կողմէ՝ ի նպաստ խումբին դերասաններէն Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՍՏԱԹԵԱՆՑԻ, որ արժանի է քաջալերութեան։ Ներկայացուելիք խաղերն են «ԱՆՀԱՐԱԶԱՏԸ» (Les Maucroix) յուզումնալից տրամ 3 արար, և երկու քրքջալից զաւեշտներ, ԹԷՆՈՐ ՏԱՄՊԷՐԼԻՆԿ և ՊԷՏՔ Է ԽՈԿԱԼ։ Կ'յուսանք թէ Գատըգիւղի թատերասէր հասարակութիւնը պիտի փութայ այս հազուագիւտ առիթէն օգուտ քաղելով հաճելի ժամանց մը անցընել, լիուլի գոհացնելով իր թատերասէրի փափաքը։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Ղալաթիոյ Սակարանի կիսամսեայ հաշուեյարդարութեան վերջնական սակերն են՝ Քօնս. 90 ղրշ. Տէբօր, իսկ Երկ. 1 ֆր. Տէբօր, հաշուեփակ նոյն։

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	87	—
Ամէնէն բարձր գին	»	87	13
Ամէնէն վար գին	»	86	09
Րումէլիի երկաթուղի	ֆր.	118	—
Ամէնէն բարձր գին	»	118	37½
Ամէնէն վար գին	»	115	87½
Թրամվայ	»	90	—

ԲԱՑՈՒՄ, 3/16 Մարտ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	87	08
» » ժամ 6ին		87	07
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	117	75
» » ժամ 6ին		117	75
Հելլէնիկ.պարգեւատր թուղթ	ֆր.	430	-
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Օ. Ո.	15	25
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ	ֆր.	281	50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	505	—
Անատօլուի Երկթ. պրտթ.	»	525	—
» » բժնթ.	Ա. Ո.	11	40
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	585	—
» ժուիսանս	»	155	—
» պարտաթ.	ֆր.	480	—
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	254	—
Թէմպէքիի բաժնեթուղթ A	»	27	—
» » B	»	18	—
» պարտաթուղթ	»	450	—
Քարափ Իզմիրի	»	565	—
Շիրքէթի Խայրիյէ	Օ. Ո.	30	—
Հելլենական 5% 1881	ֆր.	207	50
Թրամվայ	»	86	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	64	50
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	4	72½

ՄԹԻԼԱՆՔ

Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	7.50	—
» ութ օրուան	»	18.50	—
Րումէլիի Երկթ.	ֆր.	4 —	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	111 20	110 10
» չէք	110 30	110 10
Բարիզ 3 ամիս	22 63¾	22 81¼
» չէք	22 71¼	22 81
Պերլին մարք	18 47	18 57
Վիեննա քուրօն	21 71	21 81

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	ղրշ.	110 02
20 ֆրանքնոց	»	87 17
20 մարքնոց	»	107 05
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 —
Քրիմիս	»	51 04
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 07
Նոր Մէթալիք	»	104 30
Պէշլիք	»	103 10
Ռուպլ Թղթադրամ	»	8 59

Անդրէ Ա. Անդրէադէս, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 15

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Ա. Ո.	78	12
» » գոց.	»	78	25
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	12	25
Եգիպտական միացեալ	»	104	—
Այտընի Երկաթուղի	»	14	57
Անգլ. Քօնսօլիտէ	»	86	56
Փոխառութիւն Դաւասլա	»	89	50
» Հելլենական 1881	»	40	50
Թօմբօլ »	»	42	—
Գուլկը. Փոխառ. 1888	»	88	—
» » նոր 1892	»	82	—
Փոխառ. Բարիզի վրայ	»	25	35
Թրանսվալ	»	3	50
Ճաբոնական 1899	»	64	—
» 1902	»	—	—
Իրամտագինք		4	—

ԲԱՐԻԶ, Մարտ 15

Օսմանեան Միացեալ բաց.		81	47
» » գոց.		81	80
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	118	50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	556	—
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	436	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	348	—
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	96	10
Քրէտի Լիօնէ	»	1095	—
Պանք տը Բարի	»	1047	—
Սպանիական արտաքին	»	81	90
Իտալական Ռանթ	»	100	80
Ռուսական 3% 1891	»	76	25
» 1894	»	74	—
» » 1896	»	73	50
» 1901	»	94	60
Թրանսվալ	»	85	—
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	15
Իրամտագինք Ֆրանս. Պանքայի		3	—

ՊԵՐԼԻՆ, Մարտ 15

Օսմ. Միացեալ		—	—
Անատօլուի Երկ. պարտաթ. մարք		101	80
» » բաժնեթ. 60%	»	92	70
Րումէլիի Երկաթուղի	»	124	75
Փոխ. Լոնտոնի վրայ, 8 ամս.	»	20	28½
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		81	75
Իրամտագինք		4	—

ՎԻԵՆՆԱ, Մարտ 15

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95	50
» Լոնտոնի վրայ	»	240	20
Րումէլիի Երկաթուղի	»	126	75
Օսմ. Ռէժի	»	323	—
Իրամտագինք		3	½

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ մեր բաժանորդներուն կ'յիշեցնենք թէ լրագրին բաժնեգինը կանխիկ է, և քանի որ այժմ մանտա—բօսթի դիւրութիւնը կայ, անոնք որ կ'ուզեն շարունակել, կ'խնդրենք որ կանխաւ ղրկեն իրենց բաժնեգինը։ Եթէ նախամեծար սեպեն փոխ'գիրով մը կարգադրել, կ'խնդրենք որ 20 փարայի դրոշմ իրենք փակցուցած ըլլան, ինչպէս նշանակուած է թերթին պայմաններուն մէջ։ 3—3

ՏՕՔԴ. ԹԻՒԼԵԱՆ

Ի դիւրութիւն իր յաճախորդաց, կ'գտնուի ամէն օր միջօրէէն ետքը մինչև 2 ժամ, Քիւչիւքեան դեղարանը, Պահչէ գաբու։
Ըստ առաջնոյն, առաւօտէն մինչև կէս օր, կ'գտնուի Մագրիգիւղ։ 30—20

ԴՈՒՔ ՈՐ ՖՐԱՆՍ. ՔՕՆԵԱՔ Կ'ԳՈՐԾԱԾԷՔ, փորձեցէք նաև Ցունաստանի ամէնէն մեծ զտարանին հելլենական լաւագոյն ծնեակը, որ առողջութեան վնասող տարրերէ զերծ է

ԷՖՍԹԱԹԻՈՍ Ա.ՖԻՆՕՊՈՒԼՕ

ՀԱ.ՑԹԱ.ՑԹԻՋ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԵՀ. ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԵՒ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳ ԻՇԽԱՆԻՆ

ՌՕՄ

Անգլիականներէն լաւագոյն և անմրցելի գինիով։

Է. Ա. ՖԻՆՕՊՈՒԼՕ զտարանն որ Ցունաստանի և Թուրքիոյ քննաքի բոլոր գործարաններուն կ'հայթայթէ գինիի ոգի, Ցունաստանի նմանօրինակ հաստատութեանց ամէնէն մեծն, հինն ու կատարելագործեալն է։

ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1860 ԻՆ

Պիրէոն և Աթէնք այցելողները տեսած են Մ. ԷՕՍԴԱՔԻՈՍ Ա. ՖԻՆՕՊՈՒԼՕՅԻ «Հէպ» զտարանը, որ կ'գտնուի Ֆալէրի երկաթուղւոյ կայարանին ծայրը։

ԷՕՍՏԱՔԻՈՍ Ա. ՖԻՆՕՊՈՒԼՕ զտարանն ամէն տարի 4,000,000 օխա գինիի ոգի կ'արտադրէ։ Միակ Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
50—17 Տ. ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Գրասենեակ և մթերանոց Քիւչիւք Միլլէթ խան 2, Ղալաթիա։

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԻՄԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԸ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ — **ՆՈՐԹԵՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ**

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 16,378,771 — ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐՒՈՅ 3,628,617

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,227,900 — ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐՒՈՅ 1,447,400

Ընկերութիւնք իրենց Կ. Պոլսոյ մէջ գտնուած գործակալութեան միջոցաւ կ՚ընդունին ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, ամէն տեսակ ապրանքներու ... մինչեւ ցարդ տուած փոխարժէքն 39,500,000 Անգլ. Ոսկին կ՚անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 140,000

Ընկերութիւնս կ՚ապահովագրէ չոգենաւաց և առագաստանաւաց մէջի ապրանքներն և գործածութիւնները խիստ օգտաւէտ պայմաններով։ Դիմել Ղալաթիա Մէրտէնի Ըլի թուջէ խան գետնայարկ թիւ 21 և 22 էր ... ԿԱՆՆԻՆ Ս ՄԻԴՐՈՒԼԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ Ընդհանուր Ընկերութեանս։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Համրային Պարտուց Վարչութիւնը հրապարակաւ աճուրդի կ՚դնէ հետեւեալ առարկաները.

100 Թոփ Թուղթ «Բալիա» (ժուռնալ) 102+63=17 քիլօկրամ։

1000 Թոփ Թուղթ «Ռէալէ»։

1500 Թոփ «Էմբէրիալ»։

500 Թոփ «Տօրրիօ Իմբէրիալ»։

1,17+0,81=44 քիլօկրամ։

600 ծրար քարթօն այլ և այլ թիւերով։

Հայթայթումը տեղի պիտի ունենայ հասարակութեան տրամադրութեան ներքեւ դրուած օրինակին համաձայն, յանձնելի անծախս, Պոլիս, Համր. Պարտուց Վարչութեան, կէսը վերջնական նուագուրդին յաջորդող 50 օրերուն մէջ և մնացեալն առաջին յանձնումէն 30 օր ետքը։ Նախնական նուագուրդն որոշուած է 6/19 Մարտ 1904 (1320) կէս օրէն առաջ ժամ 2էն սկսեալ մինչեւ կէսօրէն ետքը ժամ 3։ Վերջնական նուագուրդը տեղի պիտի ունենայ նախնական նուագուրդին փակումէն ետքը մինչեւ երեք օր, առնուազն հարիւրին երեք զեղչով մը։ Երրորդ օրն առաջարկները պիտի ընդունուին կէս օրէն ետքը մինչեւ ժամ 3։ Այն անձերն որք յանձնառու ըլլալ կ՚ուզեն, պարտաւոր են առ ի երաշխաւորութիւն Վարչութեան կեդր. Սնտուկին մէջ ի պահ տալ ըլլալիք հայթայթման արժէքին հարիւրին 10, հնչուն դրամով։ Ցանձնառութիւնները պէտք է ներկայացուին Կեդր. Վարչութեան, կնքուած ծրարի մը մէջ ներփակելով վերոյիշեալ Թուղթերն և քարթօններէն մէյմէկ նմոյշ, զորս հայթայթել յանձն կ՚առնուի։ Այդ նմոյշը պէտք է յանձնառուին նշանակիչ մէկ մոլոնն կրէ։ Ցանձնարարութեանց տետրակն այս օրուընէ սկսեալ հասարակութեան տրամադրութեան տակ դրուած է, որ կրնայ տեղեկանալ ամէն Մատակարարական ճիւղէն, կէսօրուընէ առաջ ժամ երկուքէն սկսեալ մինչեւ կէսօրէն ետքը ժամ 3։

24/8 Մարտ 1904 (1319) 10—7

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ANTRÉASSIAN & MEISER.
Krauser Strasse, 61
BERLIN

Վերոյիշեալ ընկերական անուան տակ նոր տուն մը հաստատած ըլլալով ի Պերլին, պատիւ ունինք ազդարարել պատուարժան հասարակութեան որ ներածութեան և արտածութեան վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ պիտի ընդունինք, ինչպէս նաեւ խնամով պիտի հայթայթենք գերմանական ճարտարարուեստի վերաբերեալ ամէն տեսակ տեղեկութիւններ մեզ դիմողներուն։

Մեր նորահաստատ Տունն ի Համպուրկ մասնաճիւղ մ՚ունենալով և մանաւանդ գերմանական ամէն տեսակ ճարտարարուեստի գործարանատէրերու հետ լաւագոյն յարաբերութեան մէջ ըլլալով, մասնաւորապէս Արեւելքցի յաճախորդներուն մեծ ծառայութիւններ մատուցանել կ՚յուսանք, անոնց իրական և կարեւոր մէկ պէտքին գոհացում տալով։

Փափաքողներ պարտին դիմել վերոյիշեալ հասցէին։ 8-3

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING C°

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ.-ամերիկեան գործուած ըլլալով, իրենց ամրութեամբ աշխարհի ծանօթ են ... Սինկէր Ընկերութիւնը ... 400 է ... Մասնաճիւղեր ... Սինկէրի մեքենաները կ՚վաճառուին Բերա, Տեպաճ համամ, Ղալաթիա Աէրտէնի գիւղաց։

Բերա) Տեպաճ համամ, Ֆէն-Մաքէյի փողոց թիւ 343 և 343 կրկին։

Ղալաթիա) Սինկէր Խան, Թիւնէլին առջեւ։) Գարաքէօյ կամուրջին գլուխը։

Ստամպօլ) Սուլթան Համամ թիւ 3։) Սուլթան Պայազիտ Պաղտէտի Ստղաթէտի փողոց թիւ 13։

Սկիւտար, Ջարշի Պոյու, թիւ 120։

Ներքնեցէն պզտիկ ... Ընկերութեան ... Բերա, Տեպաճ համամ, թիւ 343 և 343 կրկին, Նիւ Օրլէան Մերգիտ ...

ԿՐԷՇԱՄ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան գոյքը 1900 Դեկտեմբերին	Ֆր. 191,934,570
Տարեկան հասոյթ ապահովագիններէ և տոկոսներէ, 1900 Դեկտ. 31ին	» 32,467,172
Վճարումներ՝ բանի վիճակներու, ապահովագրութեան պայմաններու, վերադարձուածներու, եւն. Ընկերութեան հիմնարկութենէն՝ 1848էն ի վեր	» 426,499,043
1900ի տարեշրջանին մէջ Ընկերութիւնը 5556 ապահովագիր յանձնած է, որ կ՚ներկայացնեն	» 52,981,500

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալներուն՝

ԷՏՈՒԱՐՏՍ ԷՆՏ ՍԸՆ

Մէյտանճըգ փողոց, Ալալէմճի խան, Պոլիս, իսկ Ղալաթիա մէջ Ալեքսիոտի խան և Մէլամէտճի խան, թիւ 8։

ԲԱԹՐԻՈԹԻՔ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.	ԿԱՐՏԻԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
1824ին ՀԻՄՆՈՒԱԾ	1821ին ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Դրամագլուխ 1,500,000 անգլ. ոսկի	Դրամագլուխ 2,000,000 անգլ. ոսկի

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ընդհանուր գործակալք ԷՏՈՒԱՐՏՍ ԷՆՏ ՍԸՆ Ալալէմճի խան Պոլիս.

ԽԱՉԻՆԷԼԻ ԽԱՍՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

Խաչինէլի Խասսար Շահանէէ միւպայեա օլունմագ ըզէջէլիկին Թալիւի էօնտէսինտէ Թէզարրիւր Խլէտրիկինտէն վէ մանը հալ բումինին 6 ընճը ճուման իրթէսի կիւնինտէ գատար 100 տէ 3 Թէնգիլի պիլ գապալ ըզվմը մէզքիւրատէ ինալէի գաթիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան իճայա Թալիպ օլանլարըն Թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթահսըպէն ըզվմը մէզքիւրատէ նիհայէթ սաաթ ծնա գատար Խաչինէի ճէլիլէի միւչարիլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։

1 Մարթ 320 1—3

ՀԱՑՏԸՆԵՂԲԱՐՔ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԹԷՓԷ ՊԱՇԸ-ՓՈՂՈՑ Նº 479

Այս վաճառատունն այս անգամ անգլիական նոր տեսակ ապրանք բերուած է։ Շրջազգեստ, գորգեր, գործուածներ, փռոց, ֆլանէլ և նոր տեսակ ֆլանէլներ, գուլպաներ, հովանոցներ, դիմացկուն կօշիկներ, անկողնի վերարկուներ, վարագոյրներ ևն. կը գտնուին չափ գոհացուցիչ պայմաններով։ 65

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈՍԱՆՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՒԺԷ

ՍԱՆԹԱԼ ՔԼԷՆ

Մէկ հատիկ օրուան մէջ օրական 8—12 հատ-կաթսիլ առնելով։

ԲԻԼԻՒԼ ՄՈՒՍԼԻԹ ԿԸ ԲՈՒԺԷ ՊՏՈՒՅՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎ ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԸ ...	ՀԱՋԸ ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ԻՋՈՒԱՄԲԸ ԱՆՔՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՈՒԺԷ ՍԻՐՕ Տ՚ՕՊԵՐԺԻԷ

Կը ծախուի Բարիզ Փիլէն եւ Բօմար վաճառատունն եւ Կ. Պոլսոյ ու գաւառներու դեղարաններու եւ դեղավաճառանոցներու մէջ։

ՋՂԱՅԻՆ Է՚Ք

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք, ՊԻՏԻ ԲԺՇԿՈՒԻՔ

Ամէնէն չնչին պատճառով չատ անգամ ջղային հիւանդութեան կ՚են մարկուի մարդ և եթէ կարեւորութիւն չտալով անփոյթ գտնուի ինքզինք դարմանել տալու, հիւանդութիւնն ատրիճանաբար կ՚յառաջանայ և մինչեւ իսկ ապագայ զաւակներուն կ՚փոխանցուի։ Լուսնոտները, կաթուածահարներն և ուրիշ ջղային հիւանդութենէ տառապողներ, կամ այն է որ իրենց ծնողացմէ ժառանգած են առոսկալի հիւանդութիւնն և կամ հիւանդութեան նոր սկսած ատեն կարեւորութիւն չտալով անոր իրենց այսօրուան դժբախտ վիճակին հասած են։

Ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակն ալ յուսով կ՚բժշկուի, եթէ հիւանդը կանոնաւորապէս գործածէ ՎԱԼԵՐԻԱՆԱՏ ՏԱՄՈՆԵԱՔ ՏԸ ԲԻԵՐԼՕ անուն աշխարհահռչակ դեղը։

Այս դեղ անմիջապէս կ՚հանդարտեցնէ ջիղերն և ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակն արագ և վերջ նաչմնապէս կ՚բժշկէ։ Անքնութիւնը, քնայրջիկութիւնը, կէս գլխու ցաւը, անգամալոյ ծուլթիւնը, խելագարութիւնը, ձեռացկոտութիւնը, խօսելու անկարողութիւնը, ցակոտութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, ջղային հազը, սրտի բաբախումը, մարսելիքը, դրաղմօսը, կոնանց սովորական անկանոնութիւնը, դժուարադարտանութիւնն ու ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակը կ՚բժշկուին ՎԱԼԵՐԻԱՆԱՏ ՏԱՄՈՆԵԱՔ ՏԸ ԲԻԵՐԼՕ գործածելով։ Կը ծախուի կ՚ծախուի ամէն մեծ դեղագործներու և դեղի մթերանոցներու մէջ։ 52-5

ԴԻՒԱՆՈՒ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ մը բժշկութեան մէջ ... ՀԱՍՑԵԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու պղ. է նամակի ... ԱՆՓՈՓՈԽ ԿՄՆԱՅ։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերփուլ, Մէնչէսթըր, Սէն Ժօզէֆ և Պորտոյի միջև շոգենաւերը

ՃԱՄԲՈՐԴ ՓՈԽԱԴՐՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Անուն	Թոն	Անուն	Թոն
(Շինուելիք)	4000	Թէպըր	3000
Բամիսիս	3500	Կասքոնի	1500
Մինիս	3500	Կիէն	1500

«Ֆարոս» շոգենաւը, Նաւապետ Նելլին ամսոյս դէպի 29էն Լիվերփուլէն նոս կ՚համնի ընդհանուր վաճառքով։

Այս շոգենաւեր չատ հանգստաւէտ են, նաեւ մէջերն ընդարձակ խցուներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և Տեսչական ունին կին ճամբորդներու համար։

ԱՊՐԱՆՔ ՓՈԽԱԴՐՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Անուն	Թոն	Անուն	Թոն
Մէմֆիս	5000	Էմէյսիս	3200
Ֆայլիր	4500	Ֆէրօս	3000
Նայոքըրիս	4200	Թիպս	2500

Այս շոգենաւերը առհասարակ թիւով ճամբորդներ կ՚առնեն Բ. կարգի համար, բայց Տեսչուհի չունին։

Կ՚ընդունի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար իրենց հրամանները տան մինչեւ շոգենաւուն երկրորդ օրը։ Երկրորդ օրուան մնացածներն անընդունելի են։

Լիվերփուլէն Պոլիս կամ Աղեքսանդրիա Ա. կարգին գինն է 15 ոսկերլին, և Բ. կարգինը՝ 11 ոսկերլին։ Ապրանքներ կ՚ընդունուին ուղղակի տարուելու համար Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստներն և Աւստրալիա։

Դիմել առ Ժ. Վ. Ուիթթ և Ընկ. Գործակալք
Ըսիթթալ խան, Պահճէ գափու, Պոլիս
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ ԸՆԿ.
31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվերփուլ.

ԼԱՆԵՐԻ-ԵՈՐՔ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօրս հիմնուած 1845 ին

1902 Յունուար 1 ին երաշխաւորեալ գոյքը՝ Ֆր. 1,506,000,000.

1901ին ապահովագրիալներուն եղած փոխատուութիւնք՝ Ֆր. 34,000,000.

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 600,000 էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որք կ՚կազմեն Ընկերութիւնը, և որոց կ՚պատկանի բոլոր շահերն։ 1901ին ապահովագրեալոց վճարուած շահաբաժիններու գումարը՝ Ֆր. 17,500,000։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ տիեզերական բոլիսը մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ մը յանձնուած բոլիսներէն աւելի անկաշկանդ և չահաւոր պայմանագրութիւնն է, յանձնուած օրէն սկսեալ անվիճելի է, ըլլայ զբաղմանց ճամբորդութեան, ամենուն տեսակներուն և պատճառին, անձնասպանութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի առթիւ։ Տիեզերական բոլիսը կ՚երաշխաւորէ փոխատուութիւններ երեք տարի ապահովագրին վճարելէ յետոյ առանց յետագայ ապահովագինն հաշուի առնելու, այս փոխատուութեանց գումարն զատ զատ նշանակուած են բոլիսին մէջ։ 30 օր պայմանաժամ ի բաժանորդներու վճարման համար առանց տոկոսի, վճարումները դադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերստին չարունակելու առանձնաշնորհումն յետոյ միայն ապահովագինները 5 առ 100 տոկոսով հանգերձ վճարելով, մէկ տարիէ վեր ընկէլ յետոյ իրաւանց կորուստ չկայ։ Ապահովագրութեան երկարաձգումը բոլիսին մէջ նշանակուած ժամանակամիջոցի մը համար, այնպէս որ այդ ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ապահովագրեալ գումարը կը հատուցուի ամբողջութեամբ, առանց հաշուի առնելու անվճար մնացած ապահովագինները։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 4 առ 100 տոկոսաբեր պայման ալ ունի, որ այլազան մէջ ցարդ գտնուած պայմաններէն մէյնէն աւելի նպաստաւորն է, աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ժ. ՍԻ. ՀՈՒԻԹՈԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Բէնիք-Պատուիրակ
Ա. ՉՈՒՀԱՃԵԱՆ
Պոլիս, Հուիթթոլ խան
Վալիտէ փողոց, Վիճտալիս խան Ղալաթիա

Կ՚ՕՐՀՆԵՆՔ ԶՁԵԶ ... ԱՄԲՈՂՋ ... ՊԱՅԾԱՌ ԺՊԻՏ ...

ՊԱՅՄԱՆՔ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ"Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՆԽԻԿԻՆ	3 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	2 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	1 ½ »
ՉԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ	10 Փր.
ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԲԱԺ." Բօստ լօֆալով	3 Մէճ.
ՏԱՐԵԿԱՆ Բօստ-լօֆալով	3 Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	36 Ֆր.
» ՎԵՑԱՄ. 18 ԵՌԱՄՍ. 9 Ֆր.	
ԱՐՏԱՍԱՀ. "ՏԱՐԵ." Հատ Բօստ-լօֆ 40 Ֆր.	
ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 ղրշ. — 20 ՖՐ.ՆՈՑ 94 ½ ղրշ. — ՔՐԻՄԻՑ 55 ղրշ.	

Նոյն պայմանք՝ Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառի համար ԱՆԽՏԻՐ։ ...

Նամակներ ... 20 հատ 1 ... Թերթ ... 20 ... և ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ... երկու ղրշ., նամակի ...

Բաժնորդներէ ...

Զեկուցում և Փոխ" ... 20 ...

Պոլսոյ և Գաւառի ...

Գաւառ ...

Բաժանորդ ... 20 ... 100 ...

Ազդարար ... ՁԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ... ՕՐՆ ՍՐԻՆ ...

ՉԱՐԼԶ ՏԻՔԸՆՍ (62)

ՕԼԻՎԸՐ ԹՈՒԻՍԹ

ԻԶ.

Մթութիւնը կատարեալ չէր, վասնզի դուռը կիսաբաց էր, և սանդուղին վրայ դրուած աչտանակը տկար լոյս մը կ՚արձակէր սենեկին պատին վրայ։ Պահ մը խօսեցան ցած ձայնով, թէեւ իրենց խօսակցութենէն քանի մը բառ միայն լսուեցան։ Վկայ մը դիւրաւ պիտի նշմարէր որ Ֆակին ինքզինք պաշտպանելու երեւոյթն ունէր օտարականին դիտողութեանց դէմ, և օտարականն ալ բաւն գայրոյթի մը ենթակայ էր։ Գրեթէ քառորդ ժամ մ՚անցած էր այսպէս խօսելնին, երբ Մօնքս—որով հրեան քանիցս անուանած էր անծանօթն իր խօսակցութեան միջոցին,—ըսաւ ձայնը քիչ մը բարձրացնելով. — Կը կրկնեմ թէ ասիկա ողջմտութեան հակառակ է։ Ինչո՞ւ հոս չպահել միւսներուն հետ։ Ինչո՞ւ համար անմիջապէս գողութեան չվարժեցուցիք զայն։

—Բայց մտիկ ըրէք ինծի, պոռաց հրեան ուսերը թոթուելով։

—Պիտի ըսէք թէ չէի՞ք կրնար. եթէ ուզէիք, հարցուց Մօնքս։ Ուրիշ տղոց մասին չյաջողեցա՞ք քանի անգամ։ Եթէ առ առաւելն տարի մը համբերութիւն ունենայիք, չէի՞ք կրնար դատապարտել տալ զայն։

—Ով պիտի օգտուէր ատկէ, սիրելիս. հարցուց հրեան խոնարհաբար։

—Ես, պատասխանեց Մօնքս։

—Բայց ոչ ես, ըսաւ հրեան համակերպող երեւոյթով մը։ Կրնար օգտակար ըլլալ ինծի։ Երբ գործի մը մէջ երկու չահակից կողմեր կան, արդարութիւն է որ երկուքին չահերն ալ նկատի առնուին։ Այնպէս չէ՞, աղնիւ բարեկամս։

—Ետո՞յ, հարցուց Մօնքս։

—Տեսայ որ դիւրին չէր գործի վարժեցնել, չարունակեց հրեան։ Միւս տղոց պէս չէր։

—Անէ՛ծք, մռմռաց Մօնքս։ Ապա թէ ոչ չատոնց գող պիտի ըլլար։

—Աղդեցութիւն մը չունէի անոր վրայ, ըսաւ հրեան մտատանջութեամբ դիտելով իր ընկերոջ դէմքը։ Ձեռքը պարկի մէջ դրած չէր երբեք։ Միջոց մը չունէի զայն վախցնելու, ինչպէս կ՚ընենք սկիզբները։ Ապա թէ ոչ մեր աշխատութիւնն ընդունայն կ՚ըլլայ։ Ի՞նչ կրնայի ընել։ Ծէք Տօուքինսի և Չարլզի հետ աշխատութեան ղրկել։ Բայց և ամէնուս համար ալ վախցայ։

—Ցանցանքն իմս չէ, դիտել առաւ Մօնքս։

—Ո՛չ, ո՛չ։ բարեկամս, ըսաւ հրեան, և չեմ գանգատիր, վասնզի եթէ ասիկա չպատահէր, աչքդ պիտի չունենայիք ուչադրութիւն ընծայելու այս տղուն, և երեւան պիտի չհանէինք որ ձեր փնտռածն ան էր։ Ձեզ համար է որ ձեռք անցուցի զայն Նանսիի միջոցաւ, և այժմ ան է որ կ՚սկսի անոր կողմը բռնել։

—Լա՛ւ, խեղդեցէք այդ աղջիկը, ըսաւ Մօնքս անհամբերութեամբ։

—Ցարմար ժամանակը չէ, սիրելիս, պատասխանեց հրեան ժպտելով, և յետոյ, այս տեսակ գործ մը մ՚ր սահմանէն դուրս է, այլ թէ ոչ օրին մէկը սիրով կ՚ընէի։ Բայց ես կ՚ճանչնամ այս աղջիկները, Մօնքս։ Կ՚ուզէք որ տղան գող ըլլայ։ Եթէ ողջ է, կրնամ խոստանալ ձեզ գողութեան վարժեցնել և եթէ... եթէ...

Հրեան մօտենալով Մօնքսի, չարունակեց.—Հաւանական չէ, բայց վերջապէս գէշը խորհելով, եթէ մեռած է...

—Ցանցանքն իմս չէ, ընդմիջեց Մօնքս զարհուրելի դէմքով մը դողդոջուն ձեռքով մը սեղմելով հրէին թեւը։ Աղէկ մտածեցէք, Ֆակին։ Ես մաս չունիմ։ Ամէն բան բաց ի մահէն, ըսած էի ձեզ սկիզբէն։ Չեմ ուզեր արիւն թափել։ Միշտ երեւան կ՚ելնէ։ Եւ յետոյ, մարդ միշտ ուրուական մը կ՚ունենայ իր քով։ Եթէ տղան սպաննուած է, յանցանքն իմս չէ, կ՚իմանա՞ք։ Անիծեա՛լ ըլլայ այս դժոխային որջը։ Ի՞նչ է աս։

—Ի՞նչ է. պոռաց հրեան բռնելով վատիրատին թեւէն, որ իր ոտքը կ՚նետուէր։ Ի՞նչ է։

—Հո՛ն, նայէ, պատասխանեց միւսը, դիմացի պատը ցոյց տալով։ Ստուերը... կնոջ մը ստուերը տեսայ վերարկուով մը և գլխարկով մը։

Հրեան թողուց Մօնքսի թեւն և միասին դուրս խոյացան սենեկէն։ Աչտանակը որ հոսանքին մէջ էր, միշտ իր տեղն էր։ Անոր չնորհիւ տեսան երկու մարդիկն որ սանդուղին վրայ ո՛չ ոք կար և իրենց դէմքը սարսափէն տժգունած էր։ Ուչադրութեամբ մտիկ ըրին, բայց խորին լռութիւն մը կ՚տիրէր բովանդակ տանը մէջ։—Նրա՞զ տեսաք, ըսաւ հրեան լոյսն առնելով և իր ընկերոջ դառնալով։

—Կ՚երդնում որ տեսայ, պատասխանեց Մօնքս իր բոլոր մարմինը դողալով։ Դէպ առաջ կ՚ծռէր երբ նշմարեցի և խօսքն ընելուս պէս անյայտ եղաւ։

Հրեան արհամարհանքով նայեցաւ Մօնքսի տժգոյն դէմքին, ըսելով որ եթէ կ՚ուզէր Թող զայ ետեւէն, և սանդուղէն ելաւ։ Այցելեցին բոլոր սենեակները որք պաղ, մերկ և թափուր էին։ Իջան մինչեւ մառանը, որուն կանաչորակ պատերուն վրայ փռուած էր խոնաւութիւնը։ Խխունջի և խղունջի հետքերը կը փայլէին լոյսին մէջ։ Բայց ամէն տեղ մահաստիպ լռութիւն մը կ՚տիրէր։ — Հիմակ պահով եղա՞ք, ըսաւ հրեան։ Մեր երկուքէն զատ մարդ չկայ տան մէջ, բաց ի Թօպիէն և տղաքներէն, որք ապահով տեղ կ՚գտնուին։ Դուք ձեր աչքով տեսէք։

Իբրեւ հաստատութիւն իր խօսքերուն, հրեան երկու բանալի հանեց գրպանէն և աւելցուց որ խօսակցութեան միջոցին ամէն անգաղտնապահ երթեւեկէ ազատ մնալու համար, բանալիով կղպած էր զանոնք։ Այսքան ապացոյցներ միանալով, հանդարտեցուցին Մր. Մօնքսի սարսափը։ Իր համոզումն հետզհետէ պակսած էր քանի կ՚յառաջանային իրենց խուզարկութեան մէջ, առանց բան մը գտնելու։ Վերջապէս խնդաց իր սոսկումին վրայ և յայտարարեց որ անչուչտ իր երեւակայութեան մէկ պատրանքն էր։ Սակայն չուզեց խօսակցութիւնը չարունակել և յանկարծ յիչեց որ ժամ 2 էր։ Հետեւապէս, մեր երկու սիրուն անձերն հրաժեշտ առին իրարմէ։

ԻԷ.

Դարմանելու համար բարեբաստիկ ... ընթերցողի ... Գիւղին, որ կին մը է ... ուղղութեան.

Որովհետեւ ամենեւին պատշած չէ համեստ հեղինակի մը՝ իր հաճոյքին համեմատ սպասցնել տէրէրայի պէս մեծ անձնաւորութիւն մը, մէկուսկեր կրակին որուած և գլխուն ծայրերը թեւին տակ առած, և մանաւանդ թէ կենցաղաւէր վիպագրի մը բարեկրթութեան բոլորովին հակառակ է միեւնոյն անփութութեամբ վարուիլ կնոջ մը հետ որուն վրայ տէրէրն սիրալիր և կաթոգին ակնարկ մը ձգած էր, և որուն ականջին ի վար խօսած էր այն անուչ խօսքերն որք բարձր անձնաւորութենէ մը գալով, հաճելի կերպով կ՚յուզեն աղջկան մը կամ կնոջ մը սիրտը, ինչ դասակարգի ալ պատկանի այն աղջիկը կամ կինը,—այս տողերը գրող խոնարհ վիպագիրը, հաւատարիմ իր յարգական զգացումներուն հանդէպ անոնց որ մեծ ու կարեւոր հեղինակութիւն մը ի գործ կ՚դնեն, կ՚փութայ ներում խնդրել, իրենց դիրքին պահանջած յարգանքը մատուցանել և իրենց հետ վարուիլ այն բոլոր մեծարանքով զոր իրենց բարձր դիրքն և հետեւապէս իրենց մեծագոյն յատկութիւններն ստիպողաբար կ՚պահանջէն իրմէ։ Այս նպատակաւ, մտադիր էր քննական տեսութիւն մ՚ընել հոս տէրէրներու երկնային իրաւունքին վրայ և խրճաւորտ ը՚թերցողին օգտին ու հաճոյքին համար ցոյց տալ որ տէրէր մը չի կրնար անպարկեչտ ընթացքի մէջ գտնուիլ։ Բայց դժբախտաբար, տեղւոյ և ժամանակի անձկութեան պատճառաւ, ստիպուած է յետաձգել առիթի մը վերապահել այս խորհուրդը։ Այդ առիթը ներկայանալուն պէս, ի վիճակի պիտի ըլլայ ապացուցանելու որ տէրէր մը, որ պաշտօնի վրայ է, այսինքն թաղային տէրէր մը, ալքատանոցի և եկեղեցիի ծառայող տէրէր մը, իր պաշտօնին բերմամբ օժտուած է ամէն յատկութիւններով, մարդկային բնութեան ամէն կատարելութիւններով։

CHARLES DICKENS—(Oliver Twist.)

(Շար.) Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՏԻՐԱՆԵԱՆ